LITOSTROJ

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTI

LETO IV. LJUBLJANA, JULIJA 1963

SLOVANSKA KNJIŽNICA
GOSPOSKA 15 POŠTNI PREDOL 146

Kljub skrajšanemu tedniku - višja proizvodnost

Prvi ekonomski pokazatelji po skrajšanju delovnega časa — Mesec dni je za končne ocene premalo, lahko pa v grobem prikaže smer razvoja produktivnosti.

Produktivnost je porastla — Viden uspeh je dosegla realizacija dobav — Iz podjetja odhaja manj ljudi — Kakšni bodo rezultati v času letnih dopustov?

Že lani smo analizirali in zasledovali nagel razvoj podjetja v zadnjih letih, zlasti z vidika naglega dviga produktivnosti in veličine obsega poslovanja, še posebej pa v smeri ukrepov, ki naj bi zagotovili še večji elan pri delu ter istočasno uvedbo stimulativnejšega sistema dela, kar naj bi vodilo k skrajšanemu delovnemu času hkrati z večjimi in kvalitetnejšimi rezultati poslovanja.

Analizirana in preštudirana so bila predvsem tista področja poslovanja, ki omogočajo ob boljši organizaciji manjši vložek dela, hkrati pa lahko kvalitetno in količinsko bistveno in naglo povečajo rezultat dela.

Med ostalimi elementi, ki so bili predmet opazovanja, smo posebej kritično ocenili in predlagali te ukrepe:

- **s področja organizacije dela in krepitve zavesti delavca-upravljavca;**
- **nenehno krepiti storilnost in produktivnost dela;**
- **izboljšati dinamiko izpolnjevanja plana, zlasti za hitrejše obračanje sredstev podjetja;**
- **povečati izkoriščenost kapacitet in rentabilnost poslovanja;**
- **ustvariti pogoje za vključevanje novih sodelavcev in izvesti ukrepe za zmanjšanje fluktuacije kadrov.**

Ti ukrepi, ki bi se izvedli v obdobju od 3 do 6 mesecev, predstavljajo osnovni pogoj:

- **za uvedbo skrajšanega delovnega časa;**
- **za vsklajevanje delitvenih razmerij osebnih dohodkov po delu in ekonomsko osnovo za nadaljnji razvoj podjetja v smeri vplačevanja poslovnega sklada podjetja in povečavanja sredstev za hitrejšo rast družbenega standarda delovnega človeka.**

S temi zahtevami smo seznanili delovni kolektiv in vsakega posameznika vprašali za mnenje na referendumu.

S takim razvojem podjetja in predlaganimi ukrepi smo seznanili ves kolektiv. Samoupravni organi in politične organizacije pa so na svojih sejah, zborih in posvetovanjih pripravili vse delavce, da so svojo voljo manifestirali z glasovanjem na referendumu, ki je bil zadnje dni meseca aprila.

Na glasovnici je bila posebej poudarjena obveznost posameznika in kolektiva kot celote, pa tudi ugodnosti, ki bi jih z glasovanjem in uspešnim izvajanjem ukrepov prinesel tak ukrep.

Rezultati glasovanja so pokazali zrelost vseh članov delovnega kolektiva, ki zagotavljajo, da bodo predlagani ukrepi zanesljivo izvedeni.

Intenzivno delo pri analizah poslovanja v zadnjem polletju in še posebej v mesecu maju je zaključeno. Čeprav je enomesečno obdobje za analizo poslovanja za tako podjetje kot je Litostroj s tipično individualno oz. maloserijsko proizvodnjo, ki zahteva dolg tehnološki postopek in realizacijo prekratek, lahko dobimo vsaj grobe pokazatelje za presojo, kam se je poslovanje in vodenje podjetja usmerilo.

Produktivnost je po svojem pomenu eden najvažnejših pokazateljev doseženega uspeha, kjer so rezultati naslednji:

Analiza v skrajšanem delovnem času je izdelana na osnovi primerjave meseca maja 1962 in 1963 in kumulativnega obdobja prvih petih mesecev 1962 in 1963.

Osnova primerjave je vložen prisotni čas v rednem delovnem času in v nadurah v skladu z doseženim vrednostim in količinskim podatkom. To razmerje nam kaže količino vloženega dela v primerjavi z ustvarjeno količino in vrednostjo.

Primerjava prisotnega časa maj 1962 — maj 1963 brez nadurnega dela kaže, da se je prisotni čas povečal za 1,8 %, nadurno delo pa se je v primerjavi z istim obdobjem povečalo za 17,8 %. Če odštejemo znižanje prisotnega časa zaradi uvedbe 42-urnega delavnika, na račun katerega smo izgubili 74.661 ur, nam da primerjava prisotnega časa index 90,1 %, kar pomeni, da se je prisotni čas znižal za 9,9 %.

Proizvodnja po vrednosti se je povečala kljub znižanemu vloženemu času za 0,6 %, na eno vloženo uro delovnega časa pa za 10,4 %.

Količinska proizvodnja se je povečala za 6,4 %, količinska proizvodnja na eno vloženo uro pa za 14,3 %.

Analiza kaže, da je produktivnost porastla v primerjavi z mesecem majem 1962, kljub temu, da so se vložene ure znižale. Podatki, prikazani po PE in S, nam dajo zelo različne rezultate in ne bi kazalo potegniti kakršnekoli primerjave, ker je dinamika proizvodnje od leta 1962 različna in primerjalno obdobje prekratko. Ta analiza bo možna šele po preizkusni dobi treh mesecev, kjer bo delno zajeta dinamika proizvodnje po PE in S.

Kumulativni podatki obdobja od 1. 1. do 31. 5. v primerjavi med leti 1962 in 1963 nam dajo naslednjo podobo:

Primerjava prisotnega časa brez nadurnega dela nam pokaže povečanje za 1,8 %, z izgubljenim časom zaradi prostih sobot pa se je povečal samo za 0,3 %. Nadurno delo se je v tem obdobju povečalo za 10,9 % in znaša razlika med izgubljenim časom in vloženimi nadurami 31.429 ur, kar pomeni, da je bilo le 42,09 % izpada nadomeščenega z nadurnim delom.

Proizvodni rezultat z ozirom na vrednost proizvodnje nam izkazuje dvig za 41,4 %, na eno vloženo uro prisotnega časa pa 41 %. Proizvodnja se je količinsko povečala za 3,3 %, na eno uro vloženega časa pa za 4,2 %.

K analizi produktivnosti moramo izdelati gibanje nedokončane proizvodnje in vložka v proizvodnje ter stopnjo kompliciranosti proizvodnje in s temi rezultati korigirati v analizi navedene indekse.

Zelo viden uspeh je dosežena realizacija dobav v mesecu maju t. l., ki se je povečala za 134 %, kumulativno za 5 mesecev letošnjega leta pa za 194 % v primerjavi z letom 1960, kar kaže izredno nagel porast proizvodnje in razvoja podjetja.

Izpolnitev dinamičnega plana fakturiranja znaša v maju t. l. 153 %, kumulativno za pet mesecev t. l. 107 %.

Kljub temu, da je realizacija dobav do konca aprila t. l. zaostajala za dinamičnim planom realizacije za 4 %, se je zaostanek v mesecu maju ob naporih celotnega kolektiva ne samo nadoknadil, temveč je bil v kumulativnem znesku presežen 0,7 %.

Na gibanje zaposlenosti v podjetju so ukrepi za skrajšanje delovnega časa pozitivno vplivali.

Tako so odpovedi delavcev iz različnih vzrokov v počasnem upadanju prve štiri mesece letošnjega leta, posebej je to upadanje odhodov delavcev opazno v mesecu maju t. l.

Iz podjetja je odšlo v štirih mesecih 277, v maju 47, skupaj 274.

Novih delavcev je prišlo v štirih mesecih t. l. 261: v maju 71, skupaj 332.

Pozitivna razlika v gibanju zaposlenost se bo pa v naslednjih mesecih še povečala, saj zaključuje na izobraževalnem centru Litostroja poklicna šola in tehnična srednja šola in bodo absolventi vključeni v redno delo do septembra t. l., ko bodo tudi štipendisti — absolventi vključeni v neposredno proizvodnjo.

Primerjalni podatki o izkoriščanju delovnega časa v maju 1963 kažejo na odločno izboljšanje delovne discipline v podjetju, kar sicer ne smatramo kot odločilni faktor za povečanje produktivnosti, temveč kot merilo o doslednjem izpolnjevanju določil referenduma.

Izboljšanje delovne discipline glede prihoda na delo, zamud, predčasnih odhodov, opravičenih in neopravičenih izostankov, krajših kot 8 ur, torej podatki iz evidence, ko naših sodelavcev ni na delo v tovarni v času delovnega dne, nam dajejo naslednjo podobo:

	V mesecu maju 1962		V mesecu maju 1963		
	Število oseb	Število izgubljenih ur	Število oseb	Število izgubljenih ur	Indeks ur
Zamud	944	223h 34'	599	122h 05'	55,0 %
Opravičenih plačanih izhodov	667	1613h 53'	258	92h	5,7 %
Opravič. neplačanih izhodov	1052	2148h 55'	124	83h	3,8 %
Služben. izhodov	1518	2884h 50'	321	142h	4,9 %
Skupaj	4181	6871h 14'	1302	439h 05'	6,4 %

Celokupni vloženi fond ur (prisotne ure) v mesecu maju 1962 je znašal 625.956 ur. Izpadle ure so znašale 6871 ur 14' (vključno s službenimi izhodi, kar se more sicer upoštevati kot prisotnost na delu) ali 1,09 % od celokupno vloženih ur.

Celokupni vloženi fond ur (prisotne ure) v mesecu maju 1963 je znašal 644.915 ur. Izpadle ure so znašale 439 ur 05' ali 0,06 % od celokupno vloženih ur.

Tudi ti bodo imeli korist, če bomo ob sobotah prosti

Te analize in navedene ugotovitve nam dajo naslednje zaključke:

1. **Vse akcije, ki so bile v mesecu maju kot prvem mesecu poizkusnega skrajšanega delovnega časa izvedene, so bile podprte z zavestnim ukrepanjem in delom vseh delavcev podjetja, kar lahko pomeni, da bodo določila referenduma tudi nadaljnje mesece preizkusne dobe dosledno izpolnjene.**
2. **Pokazatelji o produktivnosti jasno govore, da je produktivnost kljub skrajšanemu delovnemu času porasla in imamo po tej poti vse pogoje, da se izenačimo s produktivnostjo naprednih in tehnično razvitih držav.**
3. **Kljub temu, da je bil plan kadrov za prvih pet mesecev tega leta izpolnjen samo 20,9 %, je bil predvideni obseg proizvodnje v celoti izvršen in celo presežen, kar je osnovni pogoj za iste oziroma večje osebne dohodke delavcev.**
4. **Nadalje moramo zasledovati dosežene rezultate, jih posredovati kolektivu s kritično oceno na vseh onih področjih, kjer so izboljšave možne.**
5. **Zlasti moramo skrbeti za uvajanje vseh onih ukrepov, ki ne dajo vidnih rezultatov že v prvih treh mesecih, temveč bodo pokazali sadove šele po daljšem obdobju. To so prvenstveno naloge pri izboljšanju in modernizaciji proizvodnje in tehnološkega postopka, pri uvedbi terminsko-planske službe, izpopolnjevanja organizacijskih ukrepov, pripravi dela in v zvezi s tem še boljše izkoriščanje strojnih in ostalih kapacitet.**
6. **Posebno pozornost moramo posvetiti fluktuaciji delavcev, povečati skrb zanje z vodenjem smotrne kadrovske politike.**

MARJAN ŽUGELJ

VAŽNO OBVESTILO BRALCEM!

Obveščamo vse naše bralce, da je analiza za drugi mesec, ko delamo 42 ur tedensko, končana. Objavili jo bomo v listu Med dvema številkama. Po 3. preizkusnem mesecu pa bo celotna redna številka posvečena rezultatom poizkusnega skrajšanega delovnega časa.

Kako uvajamo novi sistem kontrole?

V letu 1962 je TKB začel razgovore z Zavodom za produktivnost dela SRS v Ljubljani, da bi tako kot v nekaterih drugih večjih podjetjih v Sloveniji tudi v našem sodeloval pri uvajanju statistične metode kontrole kvalitete (v bodoče kratko SMKK). Rezultat teh razgovorov je bil podpis pogodbe za sodelovanje, ki je bila podpisana 13. oktobra 1963 s tem, da se začne sodelovanje po tej pogodbi z mesecem novembrom 1962. leta. Uvajanje po tej pogodbi bo trajalo do meseca aprila 1964. leta.

V prvi fazi sodelovanja z Zavodom za produktivnost dela v Ljubljani smo izdelali program dela, ki je osnova za načrtno uvajanje SMKK metode. S tem programom želimo seznaniti ves kolektiv tudi po našem listu. Na tem mestu bomo objavili v celoti le zbirni rokovnik za vse podjetje, izdelani pa so tudi podrobni rokovniki za uvajanje SMKK po posameznih enotah.

ROKOVNIK UVAJANJA SMKK ZA CELOTNO PODJETJE

Naloga	mesec in leto	
Spoznavanje s proizvodnjo in program uvajanja	november	december 1962
Mehanska obdelava	december 1962	september 1963
Vhodna kontrola	februar	junij 1963
Livarna jeklene litine	april	december 1963
Montaža	junij	november 1963
Livarna sive litine	junij 1963	januar 1964
Pločevinarna	september 1963	januar 1964
Varilnica	november 1963	februar 1964
Kovačnica	december 1963	februar 1964
Povezovanje kvalitete z nagrajevanjem	april 1963	april 1964
Povezovanje z IBM	julij 1963	marec 1964
Organizacija	november 1963	april 1964

Rokovniki za posamezne enote pa določajo podrobneje naloge in roke uvajanja SMKK po enotah. Kot primer naj navedem, kaj obsega rokovnik za mehansko obdelavo, ki določa roke za: pripravljalna dela, postavitev sistema in dokumentacije za prevzemno kontrolo, izobrazbo tekočih kontrolorjev, in izobrazbo prevzemnih kontrolorjev, uvajanje tekoče kontrole, uvajanje prevzemne kontrole, izobrazbe kadra za izdelavo analiz, uvajanje analiz kakovosti, povezovanje kakovosti z nagrajevanjem.

Analiza izvajanja nalog po rokovnikih

Po osmih mesecih uvajanja SMKK metode je prav, če pregledamo izpolnjevanje rokovnih obvez. Ugotavljamo, da je uvajanje meseca aprila potekalo v glavnem v skladu z rokovniki, nastale so le manjše zakasnitve. V zadnjem času pa je zaostajanje postalo že znatno, kar lahko v veliki meri zmanjša uspeh, ki ga pričakujemo od tgea sistema, ko bo uveden na vseh področjih.

Zaostajanje je zaenkrat najbolj očitno pri uvajanju SMKK pri vhodni kontroli, kjer sploh nismo pristopili k uvajanju sistema. Po rokovniku pa bi tu morali zaključiti z uvajanjem v šestem mesecu. Prav tako nismo izobrazili tekočih in prevzemnih kontrolorjev za mehansko obdelavo in to od prvega do osmega polja. Ta naloga bi morala biti izvršena v četrtem oziroma petem mesecu.

Vzrok za neizpolnjevanje rokovnih obvez je pomanjkanje kontrolnega kadra. Po planu kadrov, ki je bil napravljen v mesecu januarju v zvezi z uvajanjem SMKK, bi morali do konca šestega meseca 1963 leta dobiti še 38 kontrolorjev. Pomanjkanje kadra pa nam onemogoča vpeljati SMKK metodo v vsej mehanski obdelavi in v vhodni kontroli. Pomanjkanje kadra pa bo prav kmalu vzrok zaostajanju uvajanja SMKK tudi po drugih enotah.

Želel bi poudariti. da danes ni več vprašanje, ali poznamo pot uvajanja ali poznamo sistem SMKK. Za uspešno uvedbo SMKK je treba pridobiti samo kader kontrolorjev, ki bi ga lahko izobrazili. Pomanjkanje kadra je danes torej edina ovira za nemoten potek uvajanja SMKK v skladu z izdelanimi rokovniki.

Kaj menijo vodilni ljudje iz proizvodnje — Politični in družbeni organi o uvajanju SMKK

TKB se ves čas uvajanja SMKK metode zaveda, da zahteva uspešno uvajanja tega sistema sodelovanje tako direktnih proizvajalcev kakor tudi pomožnih služb in sektorjev. To je posebno važno poudariti zato, ker nov sistem SMKK ne temelji na starem sistemu kontrole, ki ima nalogo, da odbira slabo kvaliteto od dobre in se pri tem ne vpraša po vzrokih, ki so razlog za slabo kvaliteto. Naloge SMKK so mnogo širše, saj mora posegati po preventivnih sredstvih z namenom, da preprečuje izdelavo slabe kvalitete ali vsaj da slabo kvaliteto odkrije v času, ko še niso opravljene vse operacije, torej v času, ko je škoda zaradi slabe kvalitete čim manjša. Tako postaja kontrolna služba samo specializirani del proizvodnje organizacija postaja zaveznik proizvodnje, ki jo opozarja na napake, ščiti njen renome, ker ne dovoli, da bi zaradi slabe kvalitete trpel njen ugled. Prav sistem SMKK omogoča tesno sodelovanje med proizvajalcem in kontrolorjem, ki edino lahko omogoči boljšo kvaliteto, večjo produktivnost, vse to skupaj pa omogoča kolektivu višji standard. Najvišja oblika te povezave je avtokontrola, h organizaciji le-te bomo pristopili v našem podjetju v najkrajšem času.

Da bi TKB sledil ciljem, ki jih ima SMKK, je organiziral vrsto sestankov. Na njih sta bila sprejeta poleg drugih tudi dva pomembna sklepa:

1. SMKK metoda je koristna in jo je možno in potrebno uvesti tudi v Litostroju.
2. Z uvajanjem SMKK je treba nadaljevati in se ne sme zgoditi, da bi zaradi različnih težav odstopili od začrtane poti.

Uvajanje SMKK ni torej samo želja, ampak je obveza in naloga, ki jo mora TKB izvršiti s tem, da posamezne enote in sektorji izpolnijo pogoje, ki jih uvajanje SMKK zahteva.

Kaj je storjenega pri uvajanju SMKK

V mehanski obdelavi je uvedena tekoča in prevzemna kontrola na devetem, desetem, enajstem in dvanajstem polju. Statistični listi, ki jih tekoči kontrolorji izpolnjujejo od 15. 1. 1963, so služili TKB — Statistično-analitskemu biroju (kratko SAB) kot podlaga za izdelavo statističnih poročil o gibanju kvalitete na teh štirih poljih. Ta zaenkrat ne kažejo na zmanjšanje slabe kvalitete, vendar to ne pomeni, da v zadnjem času slabše delamo, ampak pomeni predvsem, da tekoči kontrolorji vedno točneje izpolnjujejo statistične liste in s tem odkrivajo pravi procent slabe kvalitete.

Poročila o kvaliteti dajejo koristne podatke, na osnovi katerih lahko ukrepa tako proizvodnja kakor tudi kontrola v smislu odstranjevanja vzrokov za slabo kvaliteto. Poročila obsegajo: analizo o vrsti napak — defekt popravila in izmeček, analizo po proizvodih, na katerih nastaja slaba kvaliteta, analizo kritičnih elementov, na katerih je največji procent slabe kvalitete, daje podatke o slabi kvaliteti po stroškovnih mestih, prav tako pa daje tudi imenično poročilo o delavcih, ki so krivi za slabo kvaliteto.

SAB izdela vsak mesec statistično poročilo o kvaliteti, ki ga posredujemo EE, da bi lahko podvzele ukrepe za odstranjevanje vzrokov slabe kvalitete.

Tu bi rad nanizal samo nekaj podatkov iz teh poročil, ki zajemajo obdobje od 16. II. do 30. V. 1963.

Najpogostejše napake skupno (defekt, popravilo izmeček)

1. Odstopanje na tolerancah (za premer 6, 7, 8 in 9) kvalitete	1787 kosov	28,1 %
2. Poroznost	1205 kosov	19 %
3. Napake navojev	1074 kosov	16,95 %
4. Odstopanje na dolžinah (tolerance in odprte mere)	1032 kosov	16,3 %
5. Obdelava	678 kosov	10,7 %
6. Odstopanje na odprtih merah	567 kosov	8,95 %

Če razčlenimo gornje podatke na vse tri vrste napak, pa so videti takele:

Defekt

1. Odstop na tolerancah	1354 kosov
2. Odstop na dolžinah	807 kosov
3. Napake navojev	785 kosov
4. Obdelava	503 kosov
5. Odstop na odprtih merah	353 kosov
6. Poroznost	322 kosov

Popravilo

1. Odstopanje na dolžinah	204 kosov
2. Odstopanje na tolerancah	203 kosov
3. Odstopanje na odprtih merah	165 kosov
4. Obdelava	152 kosov
5. Napake navojev	150 kosov
6. Poroznost	137 kosov

Izmeček

1. Poroznost	746 kosov
2. Odstopanja na tolerancah	230 kosov
3. Napake navojev	139 kosov
4. Odstopanje na odprtih merah	42 kosov
5. Obdelava	23 kosov
6. Odstopanje na dolžinah	21 kosov

Ta poročila niso popolna, ker ne kažejo, za katero vrsto napak potrošimo največ delovnih ur ali katera vrsta napak je finančno največ vredna oz. predstavlja največjo izgubo. To pomanjkljivost poročil bomo morali v bodoče odpraviti. Da bi lahko TKB v bodoče dala poleg dosedanjih podatkov tudi tekoče mesečne podatke o stroških izmeta, bo potrebno, da nam bo te podatke tekoče posredoval IBM, česar do sedaj ni mogel napraviti.

Čeprav ugotavljamo določene pomanjkljivosti poročil o kvaliteti, pa to ne pomeni, da poročila ne morejo služiti kot napotek za izdelavo določenih zaključkov in ukrepov za zboljšanje kvalitete.

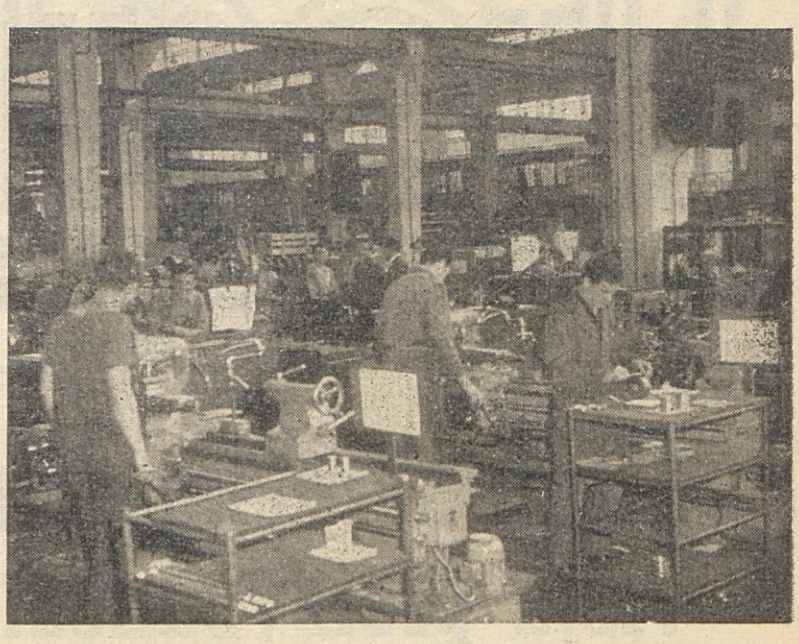

Pri merjenju obdelovanca

V ilsutracijo naj navedem naslednji primer. Iz poročil o kvaliteti je bilo razvidno, da zelo pogosto nastaja slaba kvaliteta posameznih elementov (navoji, matice) kot posledica slabega orodja — n. pr. nepravilen rezilni kot orodja za izdelavo navoja. Tudi mojstri in delavci so čestokrat izjavljali, da je vzrok slabi kvaliteti izdelovalno orodje, ki ne ustreza predpisanem lastnostim. TKB je zaradi tega, da bi ugotovil dejansko stanje, izvršil obširno kontrolo orodja. Rezultati te kontrole kažejo, da je od skupno 5081 pregledanega števila orodij 3076 orodij slabe kvalitete ali 60,5 %. Defektnega orodja je od tega 277, popravila potrebnega 2601 in 198 kosov orodij takih, ki so za izmet.

Rezultati te kontrole bodo služili EE OO zato, da bo poskrbela za popravilo slabega orodja in za izboljšanje službe za vzdrževanja shrambe in izdaje orodij. Rezultati te kontrole kažejo na to, da so nekateri delavci brezvestno in neodgovorno uničevali orodje. Da bi v bodoče večini dobrim in vestnim delavcem omogočili priti do kvalitetnega orodja, ki je pogoj za kvalitetno delo, bo v bodoče potrebno preprečiti posameznikom, da bi še naprej zaradi malomarnosti nekaznovano kvarili orodje. Zato bomo morali skrbeti prav vsi; EE, ki so koristniki orodja, EE OO, ki je dolžna skrbeti za nabavo, shrambo in izdajo orodja, kakor tudi TKB, ki bo moral ugotavljati kvaliteto orodja, ki ga dobi delavec na delovno mesto. Če bomo v akciji za pravilno uporabo orodja vsi sodelovali, bomo prav gotovo pripevali k zmanjšanju slabe kvalitete izdelkov.

Kako važno je, da zagotovimo skrben odnos in pravilno uporabo orodja, razvidimo iz podatkov, da je leta 1962 bilo kupljenega orodja v višini 284,000.000 din. v letošnjem letu pa je predviden plan nabave orodja v višini 336 milijonov dinarjev. V teh zneskih pa ni upoštevano specialno orodje, ki je izdelano na komisijo. Če k tem zneskom prištejemo še finančne stroške, ki jih kolektiv utrpi, ko zaradi slabega orodja raste slaba kvaliteta izdelkov in če upoštevamo izgubljene strojne kapacitete, ki so bile porabljene za izdelavo slabe kvalitete, potem ni težko razumeti, da je treba spremeniti odnos do orodja. V bodoče naj odstranimo v največji možni meri vpliv slabega orodja na povečan procent slabe kvalitete, bi morali zagotoviti:

- V skladišče orodja se sme z delovnega mesta vračati samo prekontrolirano dobro orodje.
- Vse orodje, ki se v času uporabe pokvari, mora takoj v popravilo.
- Orodje mora biti vidno označeno, iz teh oznak mora biti tudi vidno, katere materiale lahko obdelujemo z njim (vprašanje rezilnih kotov)
- Na delovnem mestu bi morale biti tabele, ki bi delavcu pojasnjevale, katero orodje mora izbrati za določeno delo.
- Skladišče orodja bi morali izpopolniti z nabavo novega orodja v skladu s potrebami in normativi orodja za tovrstno proizvodnjo.
- Uvesti bi morali dovolj visoke kazni za neodgovorno kvarjenje orodja.

Inž. Adrijan Kumar

Posvetovanje o rekreaciji

V dneh od 27. do 29. junija je bilo v Sisku in Zelini pri Zagrebu pomembno posvetovanje o rekreaciji, ki ga je na pobudo Republiškega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije, Republiškega odbora za »Radničku sportsku delatnost« Hrvatske in drugih organiziral Svet za rekreacijo pri tovarniškem odboru sindikata »Železarne Sisak«. To je bilo prvo tovrstno posvetovanje o rekreaciji v Jugoslaviji, za katerega je bilo veliko zanimanje in se ga je udeležilo okrog 200 delegatov družbeno-političnih organizacij ter rekreacijskih delavcev (amaterjev in profesionalcev) iz vseh republik. Tudi tri podjetja iz Slovenije so poslala svoje referente za rekreacijo: Železarna Štore, Železarna Jesenice in Litostroj.

Delovni program trodnevnega posvetovanja je bil zelo obsežen in pester. Drug za drugim so se vrstili referati rekreacijski delavci-amaterji kot tudi profesionalci, zdravniki, psihologi, socialni delavci, predavatelji delavskih univerz itd. Njih referati in koreferati so imeli naslove kot: Rekreacija v naši socialistični družbi, odmor in športno razvedrilo po delu, organizacija kulturnega življenja in estetska vzgoja v delovnih kolektivih kot sredstvo rekreacije, rekreacija v prirodi, zdravstveno socialni položaj delavca in rekreacija itd. Že iz samih naslovov posameznih referatov je razvidno, da se rekreacija delovnega človeka obravnava kot družbeni problem, da se posveča enaka pozornost umski kot telesni sprostitvi po napornem delu.

Zanimivo je bilo poslušati referente za rekreacijo iz nekaterih gospodarskih področij n. pr. iz gospodarstva in kmetijstva, saj oni problem rekreacije rešujejo čisto na svojstven način (n. pr. na ladji so možnosti za rekreacijo zelo omejene, v poštev pride le šah, radio, karte itd.).

In kakšni so bili zaključki:

- **Taka posvetovanja čimprej ponoviti, ker je to priložnost, da se izmenjajo izkušnje.**
- **V statute delovnih organizacij morajo priti tudi odredbe o rekreaciji.**
- **Prenehati z ekspermentiranjem in preiti k široki akciji za rekreacijo in odmor članov naših delovnih kolektivov.**

Sklepi delavskega sveta

Na svoji 14. seji je delavski svet med drugim razpravljal o skrajšanem delovnem času. Ugotovil in sklenil je, da so rezultati skrajšanega tednika pozitivni, da morajo biti izdelave analiz v zvezi s tem eksatnejše tako, da se izdela mesečne izračune proizvodnje po enotah in se te rezultate med seboj primerja. Ker je za oceno poslovanja in primerjave med proizvodnimi enotami enomesečno obdobje prekratko, naj se jih po tej metodi še naprej zasleduje. Izdelati je tudi treba analizo po tistih enotah in sektorjih, v katerih nadurno delo v kumulativi narašča. Uprava podjetja pa naj sproti analizira in spremlja izvajanje ukrepov, jih analizira in hkrati posveča posebno pozornost tehnologiji in organizaciji dela.

Delavski svet je v zvezi z izvolitvijo novega UOP razrešil dolžnosti predsednika komisije za prošnje in pritožbe Franca Pivka in imenoval za novega predsednika Marjana Kompoljška iz livarne sive litine.

LITOSTROJ PRIDOBIL SOUSTANOVITELJSKE PRAVICE V INŠTITUTU ZA TURBINSKE STROJE

Uspešen laboratorij - visoki izkoristki!

Kot je kolektivu že znano, si je Litostroj pred nedavnim pridobil soustanoviteljske pravice v Inštitutu za turbinske stroje v Vižmarjih.

V znanstvenem svetu Inštituta, kot se imenuje družbeni nadzorni organ, so sedaj razen predstavnikov Slovenske akademije znanosti in umetnost, Fakultete za strojništvo, Elektrogospodarske skupnosti Slovenije in Inštituta samega tudi trije predstavniki Litostroja: tehnični direktor inž. Viktor Čižman, šef proizvodne enote hidravličnih strojev inž. Kosta Da Damos in šef projektant za opremo hidroelektrarn inž. Leopold Šolc.

Na prvi seji novega sveta dne 2. julija 1963 je bil za predsednika sveta izvoljen Litostrojčan inž. Šolc. Ob tej priložnosti objavljamo nekaj njegovih misli o potrebi znanstveno raziskovalnega dela v proizvodnji hidravličnih strojev.

Ne gre brez laboratorija

Dogajanj v gonilniku, kjer predaja voda svojo moč turbini, ni mogoče do kraja zajeti v matematične obrazce. Prav tako teče voda nekoliko »po svoje« skozi spiralo, vodilnik in sesalno cev in ne upošteva povsem predvidevanj teoretika.

Še težavnejše je s kavitacijo, t. j. vrenjem vode pri nizkih temperaturah v turbini sami na mestih, kjer je tlak pretirano nizek. Kje se bo pojavila kavitacija? Kolikšna bo? Bo samo razžirala material ali tudi zniževala izkoristek stroja? Račun na ta vprašanja ne more zanesljivo odgovoriti.

Zaradi teh okolnosti se projektant hidravlične oblike, t. j. notranje oblike tistih delov, skozi katere teče voda, ne more zadovoljiti s teoretsko določeno obliko na risalni deski. Ta predstavlja šele osnovo za izdelavo modelne turbine, ki jo je treba v laboratoriju preizkusiti. Prvi poizkus, ki navadno potrdi nepopolnost teoretskih postopkov, vendarle namigne raziskovalnemu inženirju, kje bi bila potrebna sprememba oblike. Po lahki spremembi turbino ponovno preizkusijo, zopet spremenijo in preizkusijo in s postopkom nadaljujejo, dokler turbina ne doseže lastnosti, ki jih je projektant želel... Šele po ugotovitvi pravilne oblike modelnega stroja, je mogoče pričeti z izdelavo velike turbine, ki bo vrtela generator.

Nič drugače ni s črpalkami.

Brez preizkušenj torej ne gre. Če bi bilo to mogoče, potem bi velike turbinske tovarne v svetu in pomembni proizvajalci črpalk že zdavnaj pocenili svojo proizvodnjo s tem, da bi zaprli laboratorije. Res je prav nasprotno: postavljajo nova preizkuševališča in nenehno razširjajo laboratorijsko raziskovalno delo.

Projektant in preizkuševalec sta eno

Ko rečemo »preizkuševalec« ne mislimo osebe, ki modelni stroj samo preizkuša, temveč inženirja, ki je sposoben rezultate preizkusov tudi teoretično premotriti in napraviti določene zaključke. Kje se njegova dolžnost neha in pričenja dolžnost projektanta hidravlične oblike, ni mogoče določiti. Projektant hidravlične oblike in preizkuševalec sta ena oseba!

Projektant hidravlične oblike potrebuje laboratorij, tako kot je strojnemu projektantu turbine ali črpalke potrebna preizkušena in dodelana hidravlična oblika. Prvi spada v laboratorij, drugi v tovarno!

Preizkušanje modelnih strojev v Institutu v Vižmarjih se mora spojiti s projektiranjem hidravličnih oblik. Inštitut se ne sme več zadovoljevati samo z izdelovanjem modelnih strojev po tujih hidravličnih oblikah in njihovim preizkušnjam, temveč mora na osnovi raziskovanj dajati tudi navodila za zboljšavo oblik in mora za njihovo pravilnost prevzeti polno odgovornost. Projektante pa, ki se v Litostroju ukvarjajo s hidravličnimi oblikami, je treba prestaviti v Inštitut. Samo tako bo mogoče uspešno delo.

Moramo biti marljivejši kot drugi

Kolikokrat je treba hidravlično obliko modelnega stroja spremeniti in preizkusiti, da se doseže zaželeni cilj, ni odvisno samo od znanja in sreče preizkuševalca-projektanta, temveč tudi od izkušenj laboratorija. Čim več je pri roki podatkov o odstopanjih praktičnih izsledkov od teoretskih predvidevanj, tem hitreje so na modelu dosežene zahtevane lastnosti.

Dolžnost Inštituta torej ni samo v raziskavah posameznih hidravličnih oblik, temveč predvsem v kritičnem medsebojnem primerjanju posameznih meritev in oblik. Primerjanje pa je mogoče le pod pogojem uporabe vedno istih načel pri določanju hidravličnih oblik in njihovem preizkušanju.

Prof. Gerber iz Züricha je pred leti dejal, da so vsi teoretski postopki za določanje hidravličnih obilk enako dobri ali pa enako zanič. Izjava je bila sicer nekoliko pretirana, pretirana vendar z namenom, da je bila ob njej toliko bolj poudarjena potreba doslednje uporabe istega postopka, ko naj nas primerjava teorije in prakse hitro privede do cilja.

Ker so preizkuševališča v Vižmarjih stekla razmeroma pozno, so analize dosedanjih meritev mogoče le v skromnem obsegu. Vendar, zamujeno je treba nadoknaditi. Preizkuševališča morajo biti čim prej v pogonu v treh izmenah!

Premalo raziskovalnih inženirjev

Inštitut ima odločno premalo raziskovalnih inženirjev. Treba je neizogibno trdneje povezati fakultete in Inštitut, in sicer v spodnjih plasteh, t. j. zainteresirati je treba študente za delo Inštituta. Pritegnitev večjega števila mladih sodelavcev naj odkrije nove talente za znanstveno-raziskovalno delo!

Že v prvih razpravah Znanstvenega sveta Inštituta je prišlo do številnih predlogov, kako je treba mlade ljudi pripeljati v hišo. Kot najenostavnejše sredstvo so bili omenjeni ogledi preizkuševališč. Slede spremembe učnih programov mehanike v tem smislu, da bo treba v Inštitutu opravljati nekatere seminarske vaje, ki zadevajo merjenje hitrosti, tlakov in količine pretekajočih se tekočin. Tudi specializiranja v studiju III. stopnje naj bodo izpopolnjena z raziskovalnim delom študentov v Inštitutu ob pomoči izkušenih inženirjev.

Končno naj diplomska dela zajemajo teme, ki jih je mogoče raziskovati v Inštitutu.

Mimo vsega tega naj se poveča število štipendistov, študente začetnike pa, ki so voljni opravljati risarska in laborantska dela, naj Inštitut zaposli honorarno.

Le tako bo mogoče pritegniti mlade ljudi in izmed njih izbrati tiste, ki nimajo le zmožnosti, temveč tudi smisel in veselje do znanstveno-raziskovalnega dela.

Kadrovsko vprašanje je od vseh vprašanj v Inštitutu najbolj pereče. Potrebni so takojšnji ukrepi v nakazanih smereh, sicer Inštitut ne bo kos razširjenim in poglobljenim nalogam bližnje prihodnosti.

Nezadovoljivi delovni pogoji

Čeprav je zgradba Inštituta velika in impozantna, vendar nima dovolj in pravih delovnih prostorov.

Obseg dela in naloge Inštituta je bilo pač težko predvideti, zaradi česar je bila zgrajena prevelika dvorana za preizkušanja; za tehnične pisarne, ki naj bi inženirjem omogočile nemoteno znanstveno delo in kjer naj bi našle svoje mesto projektiva hidravličnih oblik in konstrukcija modelov in raziskovalnih naprav, pa je zmanjkalo denarja. Posledica tega je, da morajo konstruktorji v Inštitutu delati v improviziranem prostoru nad skladiščem, znanstveni delavci pa sede v prenapolnjenih sobah, kar niti najmanj ne ustreza odgovornosti njihovega dela. In kar je najhuje: novih sodelavcev praktično ni več mogoče spraviti pod streho!

Dograditev prizidka s tehničnimi pisarnami, za katerega je načrt že odobren, je torej nujna in življenjsko povezana z obstojem in napredkom Inštituta.

Finančne skrbi

Kakor je enkonomsko poslovanje povsem razumljiva nujnost, je bil pred leti nenaden prehod iz prejšnjega sistema izdatnejšega dotiranja na samostojno finančno poslovanje za Inštitut vendarle dokaj trd oreh, ki ni ostal brez negativnih posledic pri kvaliteti dela. Skrb za denar in znanstveno-raziskovalno delo sta pač težko združljiva!

Litostroj kot glavni koristnik raziskovalnega dela Inštituta bo moral del finančnih skrbi prevzeti na sebe. Ne v obliki dotacij, pač pa v obliki pogodb, ki naj za razliko od dosedanjih obsegajo jasno določene vendar širše delovne naloge, tako da med Inštitutom in Litostrojem ne bo več tistega drobnega komercialnega natezanja za vsak preizkus posebej, kar ni koristilo medsebojnim odnosom in je še manj — s komercializiranjem poslovanja — pospeševalo znanstveno raziskovalno delo Inštituta.

Ujemimo utrip dela v svetu

Še odgovorna naloga za Inštitut: njegovi znanstveni sodelavci se morajo pojavljati s poročili na mednarodnih konferencah in posvetovanjih in s članki v domačih in tujih revijah pogosteje, kot je bilo to doslej! Taki nastopi ustvarjajo koristne zveze in prispevajo k ugledu Inštituta samega in naše proizvodnje hidravličnih strojev.

Potrebno, je da Inštitut s svojim znanstvenim delom ujame utrip znanstvenih raziskav v svetu in da s posluhom za potrebe industrije nenehno teži in dela na izboljšavanju hidravličnih oblik.

Nečesa se je treba zavedati: Inštitut in proizvodnja hidravličnih strojev sta trdno povezana. Ni napredka hidravličnih strojev v Litostroju brez napredka Inštituta in brez Litostroja tudi za Inštitut ni obstoja.

Inž. Leopold Šolc

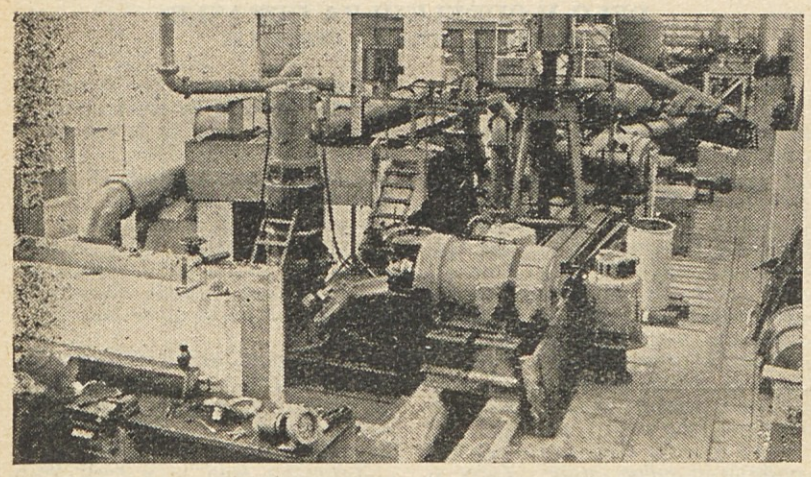

Raziskovalna dvorana v Turboinštitutu

Letošnje naloge oskrbovalnih obratov

Vodstvo oskrbovalnih obratov nam je poslalo delni program svojega dela, ki ga mora izvršiti v letošnjem letu. Razen tega pa poročajo tudi o nekaterih že izvršenih delih. OO so med drugim zadolženi za izdelavo orodja, kisika, embalaže in različnih storitev v skupni količini 1130 ton v primerjavi z 920 tonami, doseženimi v letu 1962. Letošnji program je torej za 24,63 % večji od lanskega.

Naj povem nekaj zanimivosti iz strojno-elektriškega obrata. Proizvodna enota Dieslovih motorjev je imela težave z izdelavo odmikačev ventilov, pa se je obrnila na strojno-elektriški obrat, če jim lahko pomaga. Osnovne zamisli pri našem posegu so nam prosredovali strokovnjaki iz DT, ki so bili na praksi pri podjetju Burmeister & Wain. Njihovo zamisel smo uresničili tako, da smo uporabili reparacijski stroj znamke »KOP«, ki ga je podjetje pred leti kupilo v Bregani kot staro železo. Izdelava krivulj je v celoti zagotovljena z uporabo pravilne krmilne šablone. Kopiranje slik je izvedeno s hidravlično napravo. Stroj je že delj časa v uporabi in so z njim zelo zadovoljni. Upravljanje z njim pa je precej enostavno. Z uporabo rekonstruirane vpeljalne naprave je možno povečati kapaciteto stroja za TBK, ki ga uporabljajo pri preizkusih.

Ena naših nalog je tudi bila obdelava ležajev odmičnih gredi v temeljnih ploščah Dieslovih motorjev. Te smo doslej obdelovali na vodoravnih vrtalnih in rezkalnih strojih, katerih število je daleč premajhno za našo proizvodnjo. Tako smo bili postavljeni pred nalogo, da za to obdelavo najdemo preprostejšo rešitev. Za rešitev te naloge smo uporabili vretenik »Heller«-avtomata, ki nam ga je že leta 1948 odstopila Tovarna avtomobilov. Pomagali smo si tako, da smo vretenik z delovnim vretenom kombinirali z vpeljalno ploščo, na katero smo postavili in pritrdili karter motorja. Izkazalo se je, da je improvizirana naprava v celoti sposobna nadomestiti vodoravni rezkalni stroj in, da kakovost obdelave v celoti ustreza. Obdelali so že 6 temeljnih plošč, pomožnih Dieselovih motorjev. Posebno dobra stran tega stroja je v tem, da je upravljanje zelo enostavno in daje zagotovilo za varno obratovanje, ker so možnosti za okvare znatno manjše. Gornja dva primera sta iz enote DT, opisali pa bomo še tretjega.

Kolena na kolenčastih gredeh so doslej obdelovali na univerzalnih stružnicah po takoimenovanem klasičnem načinu. S takim načinom pa nismo zadovoljni, saj smo večji del kapacitet na velikih stružnicah uporabili ravno za te predmete. Da bi tudi na tem področju napravili korak naprej, smo se lotili tudi te naloge. Priložnost se nam je kaj kmalu ponudila, ko smo iz Pirana dobili napravo za obdelavo kolen. Za to je bilo potrebno konstruirati vse ostalo, kar je izvršila enota DT sama. Z uporabo te naprave bodo znatno zmanjšani stroški izdelave pa tudi kapacitete se bodo zvišale.

Pri ozobljenju smo improvizirali napravo za utekavanje zobatih koles. To sta dva vretenika z delovnimi vreteni, od katerih je eno gnano, drugo pa teče prosto. Eno teh vreten se da tudi zavirati. Tudi to pot smo uporabili iz skladišča starih strojev dve glavi, na katerih smo izvršili predhodno remont. S to napravo še nismo v celoti zadovoljni. Zato bo potrebna še izboljšava. Postavlja se tudi večja zahteva po obremenitvi na zobeh ob istočasnem minimalnem gaboritu reduktorjev. To pa so poglavitne naloge, ki jih moramo rešiti z rekonstrukcijo delavnice za zobata kolesa. Skupina strokovnjakov pa je obravnavala tudi rekonstrukcijo oddelka za ozobljenje z namenom, da bi pri tem lahko šla v korak v proizvodnjo modernih podjetij.

Ko poročamo iz strojno-tehniškega obrata naj omenimo še to, da so v pripravi programi, ki bodo to službo v podjetju še izboljšali. Stalno povečanje proizvodnih nalog, vključevanje v delo novih strojev, delo v dveh izmenah, ob upoštevanju, da je precejšnje število strojev še izpred vojne, nam nalaga dolžnost, da službo vzdrževanja strojev še izboljšamo. Trenutno proučujemo organizacijo te službe v tovarni avtomobilov Maribor in koristne izkušnje prenašamo na naša tla. Vemo, da je čas za generalne remonte predlog, ker je oprema strojnega oddelka premajhna. Z dopolnilno opremo, vključitvijo novih strokovnih delavcev za vzdrževanje in remont in s pomočjo koristnikov strojev, bo mogoče to službo izboljšati. Ko bo program izdelan, ga bomo dali v obravnavo CDS.

Z vključitvijo dveh novih kompresorjev bodo potrebe s komprimiranim zrakom v tovarni zadostne za dalj časa. Zaradi rekonstrukcije kompresorske postaje smo porabili precej več časa, kot če bi postavili novo.

V polnem teku pa so tudi dela pri postavitvi nove transformatorske postaje pri pločevinarni, kjer smo le s težavo vključevali nove stroje in naprave na električno omrežje.

P. S. Uredništvo lista želi, da bi nam podobne sestavke pošiljale tudi druge EE.

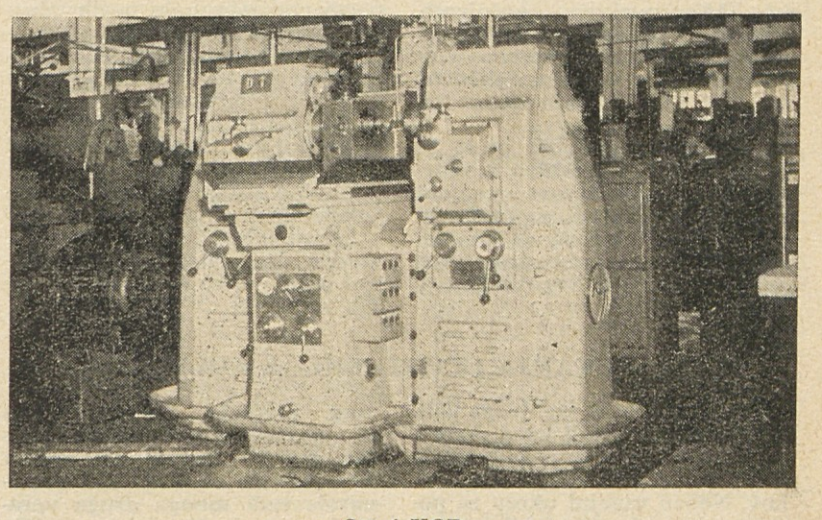

Stroj KOP

NEKAJ OKVIRNIH PODATKOV O IC LITOSTROJ OB ZAKLJUČKU ŠOLSKEGA LETA

Prazni šolski hodniki

Medtem ko opravijo ostali oddelki našega podjetja glavni obračun o svojem delu ob koncu koledarskega leta, pa smo v izobraževalnem centru to storili v teh dneh. Zopet smo zaključili šolsko leto, čeravno bodo v nekaterih oddelkih za odrasle tudi med poletnim odmorom slušatelji še opravljali izpite; oddelek za izredno izobraževanje pa posluje neodvisno od šolskega leta. — Poglejmo, kako smo v šolskem letu 1962-63 usposabljali mladino in odrasle v našem izobraževalnem centru!

Zdaj, ko ni več šole pa takole...

PRI POUKU VEČ TEŽAV

Pouk je potekal celo šolsko leto brez prekinitve tudi pozimi, ko so druge šole zaradi izredno hude zime prekinile delo. Nekaj težav smo imeli pri teoretičnem pouku zaradi bolezni predavateljev in nekaterih drugih ovir.

Lahko trdim, da smo uspeli v kar največji meri preprečiti morebitne negativne posledice različnih težav, saj klub vsemu niso pomembno ogrozile rezultatov.

IZOBRAŽEVALNI CENTER JE DOBIL S PRAVILNIKI TRDNO ORGANIZACIJSKO OSNOVO

Ureditev pravilnikov je bila letos zelo važna naloga izobraževalnega centra in je terjala mnogo naporov. V centru je teoretični in praktični pouk razporejen preko celega dne od 6. uri zjutraj do 21. ure zvečer in imajo mnogi člani kolektiva zato deljen delovni čas. Zato je bilo težko vskladiti delo kolektiva oziroma komisij za sestavo pravilnikov. Pogosto smo tudi morali iskati novih poti za ureditev stvari, ki izvirajo iz posebnega položaja izobraževalnega centra. Tako smo morali predvsem vskladiti zahteve zakona o šolstvu s specifičnim položajem centra in njegovih oddelkov v sklopu podjetja, zlasti na področju upravljanja, oziroma vodenja. Kot rezultat mnogih posvetovanj — tudi z ustreznimi službami in družbeno-političnimi organizacijami v podjetju — je bil ustanovljen in izvoljen upravni odbor izobraževalnega centra. To je najvišji organ, ki bdi nad delom centra in vsklaja delo s potrebami in pogoji podjetja, kakor tudi izobraževalnega centra.

Tako so pravilniki po temeljiti razpravi urejeni, seveda pa bo nadaljnji razvoj tudi pri nas zahteval dopolnitve.

DELO V POKLICNI ŠOLI

Ob koncu šolskega leta je obiskovalo pouk naslednje število učencev:

	Stroj. ključ.	Konstr. ključ.	Strug.	Livarji	Mod. mizarji	Obrat. elekt.	Skupaj
1. letnik	64	—	30	12	4	7	117 uč.
2. letnik	38	15	24	5	4	8	94 uč.
3. letnik	22	3	10	2	3	8	48 uč.
Skupaj	124	18	64	19	11	23	259 uč.

V tem šolskem letu smo imeli več posvetovanj z vodstvi proizvodnih enot in s kadrovsko službo podjetja o trajanju učne dobe za livarski poklic in za konstrukcijske ključavničarje. Na zadnjem posvetovanju je bila ponovno določena triletna učna doba za livarje, saj v metalurških obratih zelo potrebujejo srednji strokovni kader. Konstrukcijske ključavničarje bi še nadalje izobraževali dve leti, vendar smo na podlagi izkušenj prišli do zaključka, da bi morali le-ti (15 po številu) tvoriti poseben oddelek tudi pri teoretičnem pouku. V letošnjem letu je dala šola prve absolvente v tej stroki.

UČNI USPEHI V POKLICNI ŠOLI

	1. red. povpr. ocena	1. konf. ocena povpr.	2. red. povpr. ocena	2. konf. povpr. ocena	3. red. % poz. oc.	3. konf. % poz. oc.	4. red. % poz. oc.	4. konf. % poz. oc.
1. letnik	3,03	64,5	3,03	66,8	3,05	73,7	3,16	79,5
2. letnik	3,03	77,8	3,13	81,4	3,07	83,7	3,31	91,9
3. letnik	3,01	68,6	3,23	83,3	—	—	3,18	85,4
Skupno šola	3,02	70,3	3,13	77,1	3,06	78,7	3,21	85,5

Za učence III. letnika smo imeli le tri redovalne konference, ker je njihovo šolsko leto zaradi zaključnih izpitov krajše.

Ob zaključni redovalni konferenci je bilo v najslabšem razredu 72 % pozitivno ocenjenih učencev, v najboljšem pa 100 %. Če pa upoštevamo povprečno oceno razreda, je bila v najslabšem razredu 3,02, v najboljšem pa 3,55.

Učni uspeh je dober in se je popravil, kot je razvidno iz zgornje tabele. Negativno ocenjeni učenci so opravljali popravne izpite v juliju. Organizirali smo pomoč pri učenju pod nadzorstvom predavateljev in vzgojiteljev v domu.

ZAKLJUČNI IZPITI

K zaključnim izpitom je bilo pripuščenih 55 učencev. To je razmeroma malo spričo današnjih potreb. Pred tremi leti smo namreč vpisali po takratnih zahtevah podjetja malo novih učencev. Uspešno je opravilo zaključni izpit 12 konstrukcijskih ključavničarjev, 15 strojnih ključavničarjev, 7 strugarjev, 2 livarja, 3 modelni mizarji in 8 obratnih električarjev, skupaj torej 47 učencev. Ostali bodo opravljali popravne zaključne izpite v septemberskem roku.

Že prihodnje leto bo stanje bistveno drugačno, saj sprejemamo sedaj vsako leto nad 100 novih učencev.

PRIZADEVANJA UČITELJSKEGA KOLEKTIVA

Poleg učnega in vzgojnega dela pri pouku smo tudi letos skrbeli za uspešno delo razrednih skupnosti učencev in skupnosti letnikov. Noben vzgojni ukrep za posameznega učenca ni bil izrečen brez prejšnje obravnave na skupnostih, ki so bile tako močan vzgojni činitelj pri našem delu. Seveda so skupnosti obravnavale tudi mnoga druga vprašanja s področja šolskega dela in življenja učencev. Ker je bilo na skupnostih učencev obvezno prisotno vse vzgojno osebje, je sodelovanje treh področij vzgoje — delavnic, doma in teoretičnega pouka — prišlo prav na skupnostih do polnega izraza.

S starši smo imeli v tem šolskem letu dva roditeljska sestanka; udeležba na njih je bila dobra.

Seveda je vzgojni kolektiv pomagal tudi pri dejavnostih učencev, n. pr. pri izdajanju glasila učencev »Glas mladih«, pri izvedbi plavalnega tečaja ipd.

Manj, kot bi se sicer lahko, se je osebje ob že omenjenih pogojih lahko poglabljalo v svoje strokovno pedagoško delo. Tudi pri nas smo kot na drugih šolah mnogo razpravljali o pravilnikih.

Moramo pa zopet poudariti, da je prav naša poklicna šola prispevala v tem šolskem letu precejšen delež pri delu za napredek strokovnega šolstva kovinarske stroke v Sloveniji tako pri praktičnem kot pri teoretičnem pouku. To dokazuje eksperimentalni praktični pouk v I. letniku, ki smo ga izvajali na prošnjo zavoda za strokovno izobraževanje SRS. Predlog za osnovni kovinarski program, ki naj postane enoten za to stroko v naši republiki, je sestavljen predvsem na podlagi dela in izkušenj naše šole. To velja tudi za predloge novega učnega načrta za slovenski jezik, sodelovali pa smo še pri izdelavi učnega načrta za družbeno in ekonomsko vzgojo in za osnovni program strugarskega poklica. Izvedli smo tudi vzorne učne nastope v okviru seminarja, ki ga je priredil omenjeni zavod. Poleg tega je pritegnil k sodelovanju dva naša uslužbenca kot zunanja sodelavca tudi zavod za prosvetno pedagoško službo v Ljubljani, da s svojimi izkušnjami in nasveti pomagata pri delu ostalih sorodnih šol. Prav gotovo ti podatki dokazujejo, da je kvaliteta dela večine kadra v šoli dobra.

Seveda pa imamo v naši poklicni šoli v novem šolskem letu dovolj nalog, ki jih moramo izpolniti, da bomo poskrbeli za skladen napredek vsega našega dela. Za področje teoretičnega pouka bomo sestavili podroben načrt dela, ki bo usmerjen predvsem v poglabljanje strokovnega pedagoškega dela s čisto konkretnimi nalogami. Tako bo tudi na ostalih področjih.

Trenutno je razmeroma težja situacija pri strokovnem delu teoretičnega pouka, ne samo zaradi bolezni, ampak tudi zato, ker bomo morali namestiti novo učno moč, saj se bo število učencev z novim vpisom še povečalo, naraslo bo na okoli 330.

Dalje bo potrebno v začetku šolskega leta urediti urnik v skladu z 42-urnim tednikom v podjetju in s pedagoškimi šolskimi normami. Pri učencih tretjega letnika, ki bodo verjetno spet imeli praktični pouk v podjetju, in jih bo letos skoraj še enkrat več kot lani, se odpira tako niz problemov. Ob večjem številu teh učencev se bo zaostrilo tudi vprašanje pravilne zaposlitve pri praktičnem delu v podjetju, posebej če upoštevamo, da prihajajo učenci 3. letnika v tovarno ne le kot delovna sila, ampak predvsem zato, da se učenci naučijo marsičesa novega.

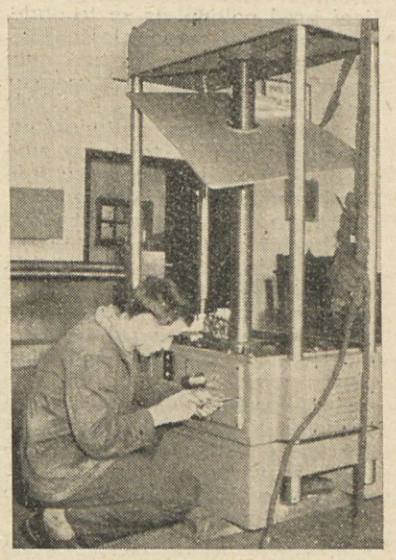

Dijak industrijske šole pri delu

DELO V ODDELKIH ZA ODRASLE
POKLICNA ŠOLA ZA ODRASLE

V šolskem letu 1962/63 sta bila zaključena dva semestra te šole, v tretjem semestru pa smo morali pouk prekiniti zaradi bolezni predavatelja za strokovne predmete. Tako bomo nadaljevali v tem oddelku pouk jeseni. V začetku I. semestra je bilo vpisanih 17 slušateljev, ob začetku III. semestra pa 13 in sicer 2 strugarja in 11 strojnih ključavničarjev, med katerimi je tudi štipendist mednarodne tehnične pomoči. Pouk v tem oddelku je težaven zaradi velikih razlik v osnovni izobrazbi slušateljev, saj vsi ne morejo slediti zgoščenemu podajanju učne snovi. Zato si bodo nujno morali v bodoče kandidati za ta oddelek najprej pridobiti ustrezno osnovnošolsko izobrazbo.

Tehniška šola strojne stroke za odrasle obstaja že tretje leto. V tem šolskem letu se je vpisalo v I. letnik 18 slušateljev, v II. letnik 21 in v tretji letnik 18 slušateljev. Ob koncu šolskega leta pa jih je bilo v I. letniku 14, v II. letniku 18, v III. letniku pa tudi 18. Drugi so največ izstopili sami, ker niso zmogli napornega izrednega študija ob sedanjih pogojih.

Točnih podatkov o učnem uspehu ne moremo navesti, ker izpiti še trajajo, diplomske izpite v zaključnem III. letniku pa bodo opravljali slušatelji v septembru.

Tehniška šola je v treh letih obstoja dobila že dokaj ustaljeno obliko; povečale so se zahteve po znanju, povečala se je kvaliteta pouka, povečala pa so se tudi težave slušateljev.

STROJNA FAKULTETA ZA IZREDNE SLUŠATELJE

Predavanja so se začela v januarju. Vpisanih je bilo 42 slušateljev, redno pa obiskuje predavanja in opravlja izpite s kar zadovoljivim uspehom 20 do 23 slušateljev. Pouk v tem oddelku bo prekinjen od meseca junija do septembra, nakar se bodo pričela predavanja v II. semestru.

Nekateri izmed slušateljev, ki so odstopili, so izrazili željo, da bi imeli pripravljalni tečaj iz nižje matematike, potem bi se ponovno vpisali v I. semester.

KAPACITETE NISO IZKORIŠČENE

Zakaj je v oddelkih za odrasle tako malo slušateljev? Res je, da pri pouku, ki zahteva individualno delo, ni dobro, če bi bili razredi prenatrpani. Vendar bi se moralo gibati število slušateljev v letniku okoli 25, seveda pa potrebuje proizvodnja po dosedanjih pokazateljih še več kadra. Zlasti je nenormalno razmerje med številom visoko in srednje izobraženim strokovnim kadrom.

Brez dvoma je osnovni razlog za tako stanje pri nas ta, da je izredni študij poleg polne zaposlitve in celo v izmenah za slušatelje zelo težak. Kar zamislimo se v delovni dan, ali bolje v delovno noč takega slušatelja! Razumljivo je, da se zaradi povečanih nalog proizvodnje proizvodne enote težko odločijo za boljšo razporeditev delovnega časa slušateljev oziroma za njihovo razbremenitev. Toda vprašanje kvalitete in produktivnosti dela tako rekoč iz dneva v dna bolj zaostruje zahtevo po strokovnosti in zadnje čase smo v podjetju o tem mnogo razpravljali. Zato ne bo mogoče dolgo dopuščati, da spričo trenutnih proizvodnih potreb ne vidimo celotnega kompleksa dviga strokovnosti kadra in da se v kolektivu, ki šteje 3500 ljudi, šola vsako leto iz lastnih vrst le okoli 15 novih tehnikov ali 15 odraslih v oddelku poklicne šole. Imamo pa predavatelje, priznane strokovnjake in praktike iz podjetja, ki lahko vzgojijo odličen srednje tehnični kader predvsem za operativo, za specifične potrebe našega podjetja. Nikjer ni tako kot v naši tehniški šoli možno, da se posredujejo izkušnje najboljših strokovnjakov podjetja tako rekoč iz prakse in ne izza katedra — a tega ne izkoristimo v polni meri. Še več — nekateri slušatelji obiskujejo zaradi izmen predavanja v oddelkih TSŠ v mestu, čeravno vzdržuje podjetje oddelke te šole v našem centru, a kapacitete tu niso izkoriščene.

KAKO IZBOLJŠATI SEDANJE STANJE?

Vprašanje razbremenitve in dela v izmenah bo treba rešiti ne samo zaradi slušateljev, ampak tudi zaradi predavateljev, ki so dopoldne v glavnem zadržani v proizvodnji in bi lahko poučevali le popoldne.

Kratkovidni bi bili, če bi gledali na strokovno usposabljanje odraslih samo kot na privatno stvar slušateljev in ne bi podprli njihovega prizadevanja s stališča naših skupnih potreb.

O vsem tem je razpravljal upravni odbor centra na zadnji seji in predlagal, da pripravi kadrovska služba skupen posvet upravnega odbora podjetja, upravnega odbora centra in kadrovske službe, kjer bi pregledali našo celotno politiko strokovnega usposabljanja kadra in pripravili ustrezne sklepe.

31 odstotkov nesreč manj

V primerjavi z mesecem aprilom se je število obiskov v naši obratni ambulanti precej zmanjšalo. Meseca aprila je prišlo v ambulanto 1149, maja pa 712 bolnikov in poškodovancev, torej 437 manj kot prejšnji mesec.

Prav tako je padlo število nesposobnih za delo: od 567 aprila, na 402 meseca maja. Razlika je 165. Število izgubljenih delovnih dni se je zmanjšalo za 1.106. Meseca aprila smo izgubili 4.937, v maju pa 3.833 delovnih dni.

Zaradi bolezni je prišlo v ambulanto meseca aprila 917, maja pa 562 ljudi. Torej je bilo 355 bolnikov manj kot pretekli mesec. Stalež je dobilo aprila 441 bolnikov, maja pa 313. Zaradi bolezni smo aprila izgubili 3.897, maja pa 2.980 delovnih dni, razlika znaša torej 917 delovnih dni.

V ambulanti je iskalo pomoči meseca aprila 232 ponesrečencev ali 6,8 % zaposlenih, meseca maja pa 150, oziroma 4,4 %. Torej se je število ponesrečencev zmanjšalo za 82 ali za 2,4 %. Zaradi nezgod je dobilo stalež meseca aprila 126 oziroma 3,7 % zaposlenih, maja pa 89 oziroma 2,6 % zaposlenih, razlika: 37 ali 1,1 % zaposlenih manj v staležu.

Zaradi nezgod smo izgubili še vedno precej delovnih dni: aprila 1.042, maja pa je število padlo na 853, torej za 189 manj kot prejšnji mesec.

Prišlo v obratno ambulanto	
Prvič bolnikov	562
poškodovanih	150
Izgubljenih delovnih dni	
Zaradi bolezni	2.980
zaradi poškodbe	853

Brez dvoma je eden od vzrokov za manjše obolelosti in poškodbe tudi ta, da je večina naših delavcev sedaj manj utrujena.

Največji odstotek obolelosti ima EE Splošni sektor, 21,1 %. Sledijo ji: SN-17,2 %, MO-16,4 %, OO-15,1 %, ICL-15,8, DT-13,7 %, najmanjši pa je odstotek v HS-12,8 %.

Glede nezgod je največji odstotek v PK-9 %, sledijo pa: SN 5,8 %, MO-5,7 %, OO-4,1 %, HS-4 % in najmanj Splošni sektor 2 %.

V prvem mesecu skrajšanega delovnega časa se je število obiskov v ambulanti občutno zmanjšalo in sicer za 38 %. S tem je manjše število bolnikov za 355, nezgod pa za 82.

Število nezgod se je skupno zmanjšalo za 31 %.

Število izgubljenih delovnih dni je ravno tako v padu in sicer od 4837 v aprilu na 3.833 v maju, oziroma 1.004 delovnih dni.

Ne vemo, kako bo v bodoče, vendar je skrajšan delovni čas v mesecu maju zmanjšal obolelost, število poškodb in izgubo delovnih dni. Če bo ostalo tako, potem je to skrajšanje delovnega časa tudi s strani zdravstvene službe in zdravstvenega stanja delavcev opravičeno in vsestransko pozitivno.

Opomba:

In ob koncu še zanimiv podatek: čeprav je celotno število poškodovanih v upadu, je to število večje ob ponedeljkih. Zlasti so to poškodovanci, ki so se v prostem času v soboto, oziroma nedeljo s kolesom in raznimi motornimi vozili poškodovali. Ali botruje temu tudi večje uživanje alkohola...?

Upravnik obratne ambulante
Dr. Mijatovič Ljubimko

PRVI ABSOLVENTI VEČERNE POLITIČNE ŠOLE

V letošnjem maju je prvih 39 slušateljev z uspehom končalo večerno politično šolo Litostroja. Bogat program predavanj, ki so jih imeli najvidnejši predstavniki našega podjetja, jim je dal širše ekonomsko-politično obzorje. Z znanjem te snovi bodo nedvomno sposobnejši reševati naloge, ki jih vsakodnevno srečujejo na svojih delovnih mestih in na področju delavskega samoupravljanja, sindikalnega dela in drugih splošnodružbenih dejavnosti.

Uradni zaključek šole je bil v petek, 14. junija. Absolventom je čestital in jim nato razdelil potrdila o obiskovanju šole sekretar tovarniškega komiteja inž. Anton Kovič.

Šolska vrata so se zaprla

Kot vsako leto je bil tudi letos mesec junij prijeten. Bil je vesel za učence in starše, saj se je končal pouk in so se pričele tako željno pričakovane šolske počitnice. Navada je, da seznanimo ob takih dogodkih širšo javnost, kaj smo v minulem obdobju naredili, še posebej zato, ker obiskujejo šolo številni otroci Litostrojčanov.

Vse leto smo posvečali seveda največjo skrb prvi in najvažnejši nalogi naših učencev, to je učnemu uspehu. O njem so razpravljali starši na roditeljskih sestankih, člani razrednih svetov na svojih sestankih, učiteljski zbor in šolski odbor ter učenci v okviru svojih organizacij. Večina učencev se je zavedala, da je danes odvisen, bolj kot kdaj koli prej, od resničnega znanja ves nadaljnji uspeh vsakega posameznika. Bilo pa je na šoli tudi precej takih učencev, ki jim je spodletelo v enem, dveh ali celo več predmetih. Čeprav smo na šoli organizirali različne oblike medsebojne pomoči: učenci so pomagali drug drugemu, učitelji so nudili individualno pomoč, organizirali smo krožke itd., nekateri učenci niso uspešno izdelali. V splošnem je učni uspeh zadovoljiv, saj je pozitivnih 82 % učencev. Pripomniti pa velja, da so učenci na nižji in deloma srednji stopnji veliko bolj prizadevni kot oni na višji. Razumljivo je torej, da bodo morali učenci na višji stopnji v prihodnjem šolskem letu posvetiti učenju še več skrbi in pozornosti, saj je od tega odvisna njihova nadaljnja pot v življenje.

Vsi želimo, naj postane šola učencem drugi dom. Tu se naj otroci izkažejo, tu naj najdejo priložnost in pogoje, da uveljavijo vse svoje sposobnosti. V želji, da bi se učenci po pouku sprostili in si nabrali novih moči, smo imeli na šoli številne organizacije in interesne dejavnosti, kjer so se učenci udejstvovali. Preveč bi bilo naštevati vse akcije naših pionirjev in mladincev, vendar se moramo ob najvažnejših le ustaviti.

Najbolj prizadevna je bila na šoli pionirska organizacija. Ta je v pričetku šolskega leta sprejela svoj program dela, vključila v svoje vrste novodošle prvošolce in pod vodstvom pionirskega štaba in pionirskega starešinskega sveta, v katerem je bilo tudi nekaj zelo prizadevnih tovarišic s terena, pričela z delom. Začetno navdušenje je dalo vsem izredno slavnostno praznovanje 20-letnice pionirske organizacije, septembra lanskega leta. Od tedaj naprej so se vrstile proslave in prireditve, saj jih je bilo v vsem šolskem letu kar štirinajst. Z njimi smo počastili pomembnejše praznike in obletnice, ob zaključku pa smo priredili v počastitev dneva mladosti v kinu Šiški prireditev, na kateri so sodelovali tudi gojenci glasbene šole Franca Šturma in plesalci folklorne skupine France Marolt. Med letom so imeli pionirji štiri zbiralne akcije in osem pionirskih plenumov, na katerih so spremljali svoje delo. Še posebej bodo ostali učencem v prijetnem spominu: sprejem v pionirsko in mladinsko organizacijo, sprejem Kurirčkove pošte in obisk desetih naših pionirjev v Srbiji. Lepo sta se v tem šolskem letu uveljavila pionirski in mladinski pevski zbor, saj sta imela skupaj enajst nastopov. Za nagrado pa so šli pevci mladinskega zbora na izlet v Rimske Toplice.

Večina staršev in vseh prizadetih se je močno oddahnila, ko je bila ob koncu lanskega leta izgotovljena telovadnica. Končno je zginil z dnevnega reda zborov volilcev in drugih sestankov ta pereč problem, učencem pa se je ponudila priložnost, da se je športno življenje na šoli kar najbolj razmahnilo. V prizidku, kjer je telovadnica, pa smo dobili tudi prostor za tehnični pouk in modelirnico ter še dva prostora za knjižnico in govorilno sobo, ki jih bomo dokončno opremili v šolskih počitnicah.

Šolsko športno društvo je štelo 408 aktivnih članov in je delalo v naslednjih sekcijah: nogomet, košarka, namizni tenis, orodna telovadba in akrobatika, strelstvo, atletika, smučanje, drsanje, rokomet in elementarne igre. Društvo je delovalo po svojem pravilniku in po posebnem urniku. Poleg določenih treningov za posamezne panoge so delovale tri športne šole. Vse omenjene športne sekcije so bile izredno aktivne, imele so številne športne nastope in javne manifestacije. Učenci se v okviru športnega društva niso samo športno udejstvovali, ampak so si privzgajali tudi druge moralne kvalitete. Tako je bila naša šola na Pohodu ob žici okupirane Ljubljane tista, ki je poslala na start največ, to je 23 ekip. Na šoli je razen tega deloval tudi pomladek in mladina RK in šahovski krožek. Močno so se priljubili učencem tudi interesni krožki v okviru posameznih učnih predmetov in tehniški krožki. V letošnjem letu smo imeli naslednje: brodarsko-modelarski, foto-kino krožek, prometni in maketarski krožek, v katerih se je udejstvovalo okrog 90 učencev. Najlepši izdelki: tehnični, gospodinjski, risbe, zvezki, dnevniki, fotografije itd. pa so bili razstavljeni na zaključni šolski razstavi.

Na šoli je delovala tudi komisija za poklicno usmerjanje mladine, ki si je postavila dolgoročni delovni načrt, in si postavila za cilj, razviti in dvigniti poklicno mentaliteto učencev tako, da se bodo učenci ob zaključnem osnovnošolskem šolanju lahko zavestno odločili za nadaljno pot v življenje.

Naj omenimo še to, da so bili učenci v tem šolskem letu v velikem številu naročeni na mladinski tisk, obiskovali so predstave v lutkovnem, šentjakobskem in dramskem gledališču, za osmošolce pa smo imeli tudi uspelo plesno šolo.

Celotno življenje šole sta budno spremljala družbeno-samoupravni organ: šolski odbor in svet delovnega kolektiva. Vse učnovzgojne kakor tudi druge uspehe pa smo lahko dosegli zato, ker so nas v tej težnji podpirali roditelji, razne družbeno politične organizacije in občinski svet za šolstvo.

B. C.

Ekipa Štor odpovedala sodelovanje

Sredi junija je bilo posvetovanje mladinskih predstavnikov Železarne Jesenice, Železarne Ravne na Koroškem, Iskre iz Kranja in Litostroja glede mladinskega peteroboja.

Ekipa železarne Štore je odpovedala sodelovanje in tako bo to tekmovanje dejansko četveroboj. Na predhodnih sestankih so se mladinci zmenili glede načina in pravil tekmovanja in sprememb, ki so nastale pri organizacijskem odboru. Vodje ekip pričakujejo lepe borbe v vseh panogah, napovedali pa so tudi prihod svojih najboljših tekmovalcev.

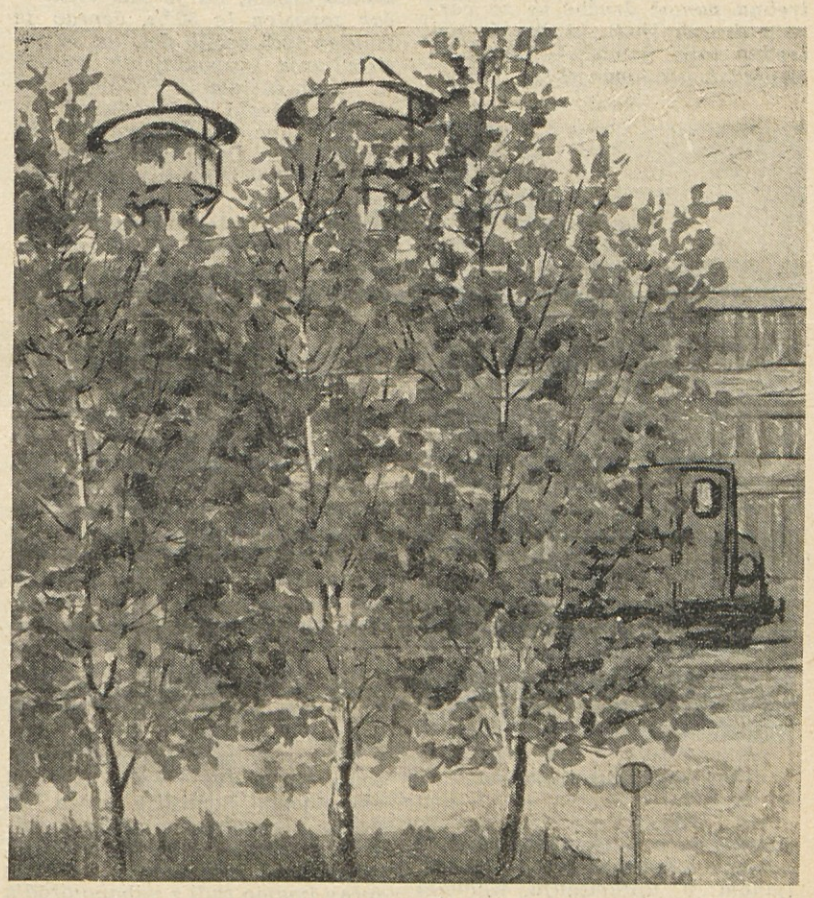

Mario Vilhar: Litostrojske breze

Drobiž od vsepovsod

Mestna kanalizacija bo pričela graditi zbirni kanal od Aleševčeve ulice ob zahodnem delu našega podjetja mimo kurilnice in menze do novega gradilišča Iskre za Korotanskim naseljem.

*

Še vedno stoji pred našo restavracijo »elektrovarilec«, umetniško delo Maria Vilharja iz pločevine in čaka, kdaj ga bodo odstranili, Tja so ga postavili ob razstavi in proslavi obletnice podjetja, dne 1. 9. 1962. Ker varilec ni tipičen za našo proizvodnjo, bi ga kazalo nadomestiti s čim drugim, kar bi vsaj približno ponazarjalo našo produkcijo.

*

Preselitve v novo zgradbo PPB so končane. Žal pa kaže lepo stavbo lesena vratarnica, ki stoji tam že od 1948. leta.

*

Po desetletnem »boju« je našemu podjetju končno uspelo, da je podjetje Gradis odstranilo iz podjetja štiri barake in so s tem odpadle razne nevšečnosti s stanovalci. Porušena je bila tudi baraka na Djakovičevi cesti, s čimer je omogočena gradnja še tretjega zadružnega stanovanjskega bloka.

*

Ob Celovški cesti rasteta dva ogromna stanovanjska bloka s 320 stanovanji, ki jih gradi stanovanjski sklad občine Ljubljana-Šiška.

*

Šiškarji pogrešamo oglasne table za spored kina Šiška. Čeprav imamo novi kino že od 1. novembra 1962 dalje, ni v vsej občini niti ene omarice, kjer bi lahko izvedili, kaj je na programu. Vse drugače ima urejeno obveščevalno službo kino v Dravljah.

IN ŠE NEKAJ DROBIŽA, KI SMO GA NABRALI PRI SANITARNEM INŠPEKTORJU

V občini je 51 gostinskih obratov, ki so bili vsi pregledani. Zaradi neurejenosti je bilo začasno zaprtih pet gostišč.

*

Motel Medno nima urejene kanalizacije.

*

V občini je 67 trgovin z živili, te so zadovoljivo založene, razen z zelenjavo in sadjem, ki je večidel slabe kvalitete in drago.

*

Lokali, zlasti nove samopostrežne trgovine, so dobro opremljeni, nerazumljivo je pa to, kako morajo nastati razne pomanjkljivosti že pri novi zgradbi lokala, kot je to primer pri trgovskem lokalu ob Celovški cesti pri mestnih blokih. Tam centralna kurjava že od vsega začetka ne deluje, ni garderob in ostalih pomožnih prostorov.

*

Pekarn je v naši občini 8, mesnic pa 23. Vse pekarne so s tališča higienske ureditve neprimerne in ne ustrezajo predpisom.

*

V občini je 6 prodajaln mleka in 2 mlečni restavraciji, kar pa ne zadošča za tako številno prebivalstvo. V občini je samo ena tržnica, prostori v njej pa niso pravilno grajeni in so premalo zračni.

*

Na območju občine je 9 šol, pri katerih je še vedno pomanjkanje prostorov, zlasti velja to za šole Valentina Vodnika v Zgornji Šiški, v osemletki Šmartno pod Šmarno goro, v šoli v Skaručni in v šoli na Sori.

S-e

Zanima vas ...

ODŠLI:

Antonija Gabrijel, Stanislav Gravnar, Franc Pajk, Stanislav Kamin, Radoslav Nevenkič, Jože Marega, Milan Štante, Magda Leskovic, Vinko Kostanjevec, Stanislava Dakol, Radula Veljkovič, Ivan Tevž, Terezija Ribič, Jožef Čadonič, Franc Gajski, Živojin, Jovanovič, Maksmilijan Jakop, Jože Bajec, Omer Cimirotič, Ivan Petričevič, Jožefa Pintar, Ivan Žalec, Novak Šafranec, Alojz Mrzelj, Franc Javh, Danijela Strdnad, Karol Hudorovac, Bela Orsag, Slavko Mak, Tatjana Petkovšek, Marijan Ervačič, Franjo Viščevič, Vencelj Novak, Friderik Javornik, Djuro Mesarek, Ana Baligač, Alojz Levstek, Čelim Gaši, Janez Škof, Helena Bukilica.

PRIŠLI:

Jože Polutnik, Franc Končan, Anton Šopar, Jože Pusovnik, Jožef Žmavc, Dušan Surdulovič, Jože Rancinger, Ivan Gorenjak, Marijan Branovič, Radomir Dimovski, Ivan Žnidaršič, Ernest Blatnik, Panče Velkov, Ivan Trunkelj, Ernest Žibert, Franc Premk, Milivoj Dragušinovič, Ljubomir Belovič, Franc Herle, Branko Ljubaje, Jože Ogrinc, Marijana Bolta, Marta Tertnik, Franc Kralj, Rudolf Zakošek, Hermina Regent, Janez Papež, Marko Podlogar, Janko Podkrižnik, Dušan Križaj, Časlav Milosavljevič, Mijo Mesarič, Jože Jamnik, Jože Jeršin, Anton Kovačec, Roman Oberč, Jože Bučar, Stjepan Ivanovič, Andrej Kužnik, Alojz Kričej, Franc Grudnik, Stojan Mozetič, Ivan Rihter, Jože Križaj, Jože Ovčak, Vladimir Mislej, Franc Očko, Alojz Rebrek, Bogomir Selšek, Mitja Hariš, Ivan Dominik, Rudolf Vaupotič, Avgust Čakš, Štefan Zver, Stanislav Klobučar, Alojz Grandljič, Jože Bratuša, Ivan Čeplak, Blaž Mežnaršič, Anton Ogrič, Maksimiljan Ivanuša, Stanislav Zadravec, Dušan Zupančič, Djuro Vincek, Anton Garin, Štefan Gjerek, Anton Kuhar, Vojeslav Luznar, Stjepan Tomašič, Franc Sinur, Miloš Djordjevič, Janez Jereb, Florijan Horvat, Ivan Pokleka, Vojko Černe, Miroslav Djurič, Jože Družnik, Matilda Erman, Anton Pečjak, Jože Hočevar, Anton Gregorčič, Novak Simič, Ciril Papež, Alojz Kralj, Stanislav Banko, Stanimir Zukič, Vincenc Kastelic, Feliks Vidmar, Adolf Radmelič, Gregor Hrovat, Jože Lovše, Vinko Erčulj, Anton Jaklič, Jakob Purnat, Andrej Špacapan, Stane Pungartnik, Anton Stritar, Mirko Koren, Alojz Kotar, Rudolf Škrbe, Karel Kužnik, Franjo Opravž, Jože Glivar, Branko Cicej, Ivan Hobel, Metodi Dupešovski, Stjepan Mrazovič, Feliks Pograjc, Ljubomir Gicič, Primož Pestotnik, Ivan Jarc, Franjo Borondič, Jože Adamič, Franc Novak, Milenko Stankič, Štefka Pregrad, Jožefa Nose, Vida Ježek, Franc Jemenc, Franc Jerič, Janez Rus, Franjo Belaj, Danijel Arčon, Anton Breznik, Viljem Črešnar, Marija Trobec, Lucijan Škok.

VEČ POZORNOSTI IDEJNI VZGOJI

Na sestanku osnovne organizacije ZK livarne jeklene litine so člani obravnavali gradivo V. plenuma CK ZKJ in kadrovska vprašanja. Že dalj časa se tudi opaža, da idejno-vzgojno delo pri vseh članih ni tako, kot bi bilo zaželeno. Ugotavljamo, da bo treba nuditi več idejne pomoči zlasti novosprejetim članom.

Na sestanku so predvideli novo vodstvo OO.

OBISKALA NAS JE MLADINSKA DELEGACIJA ZAR

Junija sta obiskala naše podjetje mladinska predstavnika Združene arabske republike, člana vrhovnega sveta za vzgojo mladine MOHAMED AKT CELAD SELIM, ki je predsednik guvernante in HASAN MOHAMED ŠALAL, predsednik prostovoljnih delovnih brigad. V Jugoslaviji bosta 6 mesecev, kjer se bosta seznanila z delom naše mladine, težavami in nadaljnjim razvojem. Gosta sta si z zanimanjem ogledala tovarno, ki je napravila nanju močan vtis.

Prednost imajo ljudje

Ko sem se pred kakšnim tednom vračal domov, sem srečal prijatelja Janeza, ki si gradi hišo. Čeprav mu gredo dela h koncu, ni bil videti nič kaj vesel. Skrbelo ga je, kje bo dobil električarja,vodovodnega instalaterja, teracerja, polagalca plastičnih mas, mizarja, steklarja . . .

»Kje naj jih dobim? Za te obrtnike je zmeraj takšen hudič . . . Ne vem, res ne vem, kako bom to izpeljal.«

»Poskusi jih dobiti za popoldne po urah ali kaj podobnega,« sem mu svetoval.

»Verjetno drugače res ne bo šlo,« je rekel zaskrbljeno in poslovila sva se.

Čez nekaj dni sva se spet srečala. Zdaj je bil že boljše volje. Takoj mi je začel pripovedovati:

»Že imam obrtnike. Tako sem jih dobil, kot si mi ti svetoval. Popoldne mi ‚fušajo'. In niti tako dragi niso . . .«

Le zasmejal sem se mu. Zdaj sem že vedel, kako mu lahko najbolje pomagam.

»Ali veš za stanovanjsko skupnost?« sem ga vprašal.

»Kakšno stanovanjsko skupnost?« je bil začuden.

Pričel sem mu pripovedovati . . .

»Na območju občine Ljubljana-Šiška-Medvode trenutno deluje sedem stanovanjskih skupnosti. Ena od teh je tudi naša. Ali sploh veš, da imamo Stanovanjsko skupnost Litostroj?«

»In kakšne okvirne naloge ima takale stanovanjska skupnost?«

»To ni tako preprosto. Vseeno poslušaj:

Stanovanjska skupnost organizira in pospešuje komunalne, gospodarske, socialne, zdravstvene, vzgojne in druge dejavnosti in službe, ki neposredno služijo družini, gospodinjstvu in delovnemu človeku; — organizira pomoč zaposleni ženi in družini pri vzreji in vzgoji otrok; — organizira in pospešuje vse vrste dejavnosti, ki pomenijo pomoč v gospodinjstvu; — skrbi za varstvo in vzrejo otrok, katerim je potrebna pomoč družbe in za varstvo drugih ljudi, ki jim je potrebna taka pomoč; — skrbi za napredek stanovanjskega gospodarstva in v strokovnem pogledu pomaga hišnim svetom in državljanom v upravljanju njihovih hiš in njihovih skladov ter v tekočem vzdrževanju hiš . . . itd. . . .«

Pri urejanju nasadov

»Zdaj vem o stanovanjskih skupnosti precej. Pripoveduj mi o naši, o litostrojski stanovanjski skupnosti. Zanima me predvsem tisto, servisi, delavnice . . .«

»Prav. Pričniva. Stanovanjska skupnost Litostroj je bila ustanovljena 1959. leta. Najprej je imela v svojem sestavu finančni servis, ki ga je vodil en uslužbenec. Ker ta servis še vedno zelo uspešno deluje, naj spregovorimo najprej o njem.«

V FINANČNI SERVIS PRIDI, KO GA POLOMIŠ

»Biti predsednik hišnega sveta je prav gotovo zelo pomembno poslanstvo. Boriš se s strankami, ki niso nikoli zadovoljne, v večini primerov sam pobiraš stanarino, sprehajaš se po bankah in drugih uradih in si v svoji hiši tako osovražen, da nihče ne govori s teboj. Krasno.

Finančni servis je tvoje zadnje upanje. Edino tam te lahko rešijo. Pohiti.

V finančni servis stanovanjske skupnosti Litostroj so vključeni skoraj vsi hišni sveti tega področja in marsikateri privatni lastnik hiše. Ta namesto njih zbira najemnino, jo odvaja na posamezne sklade, namesto hišnih svetov posluje z banko, organizira samopomoč in izposluje posebne kredite. Poleg tega instruira o tem, kako in kdaj lahko hišni sveti razpolagajo z denarjem.

Finančni servis vse to napravi namesto vas. Cena uslugam je nizka: 2 % od vsote, s katero manipulira. Vključiti vanj se vam ni potrebno. Ne, ne, delajte raje sami doma. Ko ga boste polomili, pa pridite. Vključevanje je prostovoljno.«

Najinemu pogovoru se je priključil mimoidoči tajnik stanovanjske skupnosti Jože Teršak. Ko sva mu povedala, o čem govoriva, je ostal in pri pogovoru sodeloval.

»Naši fatnje so vedno pripravljeni,« je rekel in nadaljeval. »Razen finančnega servisa imamo tudi druge. Naj jih naštejem: električni, vodovodnoinstalaterski, zidarski, teracerski, komunalni, servis za polaganje plastičnih mas, otroški vrtec . . .

»Kako delajo električarji in vodovodni instalaterji?«

ELEKTRIČARJI IN VODOVODARJI SO NERENTABILNI

Ljudje čisto preprosto ne vedo, da so jim na razpolago. Kljub temu jih imamo le na željo in potrebe hišnih svetov in ostalih. Lahko rečem, da je naš električar zaposlen le 50 %, čeprav je zmožen tudi večjih del, kot so popravljanje gospodinjskih strojev in hišnih instalacij. Podobno je z našima dvema vodovodnima instalaterjema. Le da sta ta dva prezasedena. Če bi imeli več sredstev bi nabavili prepotrebno opremo in orodje, bi se lahko tudi preusmerili in bi šlo laže. Tako pa pokrijejo primanjkljaj, ki nastane pri njih (čeprav so prav pridni fantje).

POLAGALCI PLASTIČNIH MAS IMAJO NAJVEČ DELA

Imamo jih sedem. Lahko jih pohvalim, da so pri svojem delu največji strokovnjaki v Sloveniji, saj smo mi edini, ki za tovrstne usluge dajemo dveletno garancijo. Naročniki se najbolj zanimajo za polaganje podolita, polivinila in tehnolita. Mnogo povpraševanja pa je tudi za ostale, predvsem trde plastične mase. Razen tega, da se lahko pohvalimo z izredno dobro kakovostjo dela, pa lahko povem še to, da smo najcenejši v Sloveniji. Da teče delo našega servisa tako dobro, se je treba v prvi vrsti zahvaliti našim fantom, ki so res izredni v svoji skromnosti. Pomislite le to, da delajo mnogokrat s svojim orodjem, v svojih delovnih oblekah, mnogokrat popoldne . . . Mnogo težav imamo tudi z nabavo orodja in priprav, ki jih izdelujejo samo v inozemstvu in jih pri nas ni mogoče kupiti. Deviz pa seveda nimamo. Tudi z nabavo nekaterih materialov so težave, saj se tovarne redko točno drže dobavnih rokov.

Pojdite pogledat Center strokovnih šol na Titovi cesti, »Rogove« stolpnice, otroški vrtec v Šiški, šišenske montažne bloke, gospodarsko zbornico SRS. Vse to so delali naši in nikjer se glede njihovega dela niso pritožili.

TERACERJI PREMALO ZNANI, ZIDARJI PREOBREMENJENI

Imajo prav tako mnogo dela, saj sprejemajo vsa v njihovo stroko spadajoča dela. Zidarji delajo predvsem notranja adaptacijska dela, ki pa jih je toliko, da imam včasih občutek, da bodo zdaj zdaj vse šišenske hiše razpadle. Če bi imeli še enkrat toliko zidarjev, bi bilo menda še kar prav.

Teracerji so naša zadnja pridobitev. Razveselili so mnogo graditeljev hiš, naj bo to tistih pri zadružni gradnji ali pa graditeljev individualnih hiš. Seveda tudi adaptirajo. Morda bi potrebovali nekoliko več reklame, saj so zelo malo znani.

MIZARJI IN STEKLARJI — V POTU SVOJEGA OBRAZA

Tudi ti nikoli ne sede križem rok. Ko končajo eno delo, jih gotovo nestrpno pričakujejo na več drugih mestih.

»Zasteklite mi, prosim, okno . . . Razbitega ne morem imeti. Razume se, nujno . . .«

»Takoj naj pride vaš mizar in mi popravi vrata in omaro. Pošljite ga takoj . . .«

In fantje tečejo, kot teče pot po njihovih obrazih. Nimajo bojazni, da bi jim zmanjkalo dela.

KOMUNALNI SERVIS ŽIVI MORDA V SENCI OSTALIH

za neposredne potrošnike pomembnejših servisov. Vendar je nujno potreben. Naši trije delavci, ki ga sestavljajo, skrbe za to, da je področje našega terena lepše, čistejše, urejenejše. Pridno čistijo in vzdržujejo nasade, parke, dvorišča, okolico blokov. Njihovo delo je težko in vsem na očeh. Mnogokrat so brez potrebe ter vsakega razumevanja grajani, čeprav so svoj obstoj že mnogokrat opravičili.

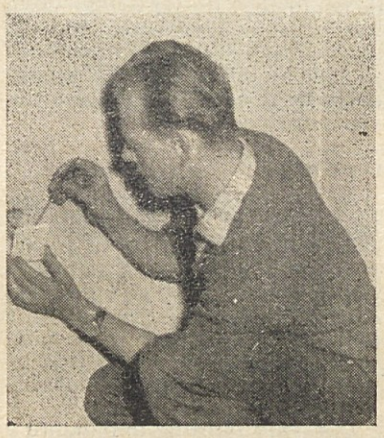

Da bo svetila luč

Vzgojno-varstveni zavod ali po domače litostrojski otroški vrtec je naš ponos. Mislim, da je v Ljubljani malo otrok, ki imajo tako lep vrtec kot naši otroci. V njem je zdaj 84 otrok, lahko pa bi jih bilo 120. Poleg tega je tam precej šoloobveznih otrok, ki drugače niso v vrtcu. Hrana je poceni (kosilo 120 din, poljubna količina) in so vsi zelo zadovoljni z njo. Otroci, ki ga obiskujejo, so stari od 2 do 15 let, v njem pa so lahko od pol 6. ure zjutraj do 7. ure zvečer.

»Koliko ljudi je zaposlenih v njem?«

»Trenutno skrbi za litostrojski naraščaj šest vzgojiteljic in šest ostalih uslužbencev. Vrtec je tudi edini člen stanovanjske skupnosti, ki ga deloma dotira občina.«

START S 150.000 DINARJI

»Gotovo je mnogo veljalo, mislim denarja in truda, preden se je izoblikovala tako dobro urejena stanovanjska skupnost?«

»Prav gotovo. Nasmehnili se boste, če vam povem, da smo dobili za začetek obrtnih dejavnosti le 150.000 dinarjev. Koliko orodja se dobi za ta denar? Malo, prav malo. Zato so naši fantje, kakor sem že dejal, večkrat delali in včasih še delajo s svojim orodjem, saj jim ga mi ne moremo kupiti. Čeprav sem vam pripovedoval o velikih uspehih in delovnih zmagah, vam mora povedati tudi to, da delamo še po štirih letih svojega obstoja v skromnih pogojih, brez delavnic in ustreznih prostorov. Prav zaradi tega je vsak naš uspeh vreden še več. Tudi notranje smo zelo dobro urejen kolektiv, saj smo ena redkih stanovanjskih skupnosti, ki ima že dve leti pravilnik o delovnih razmerjih, pravilnik o delitvi osebnega dohodka in plačevanje po učinku in poslovnik.«

»Dovolj, dovolj . . .« ga je prekinil Janez. »Kdaj se lahko oglasim pri vas?«

»Kadar hočete. Vse vam bomo uredili in prepričan sem, da mnogo bolje in precej ceneje kakor tisti vaši popoldanski mojstri ‚na fuš'. Pa še to: kljub temu, da nam večja dela prinesejo več denarja, se pri nas držimo načela, da so servisi predvsem za pomoč ljudem. Zato imajo pri nas vsi tisti, ki iščejo pomoči za svoje domove in stanovanja, prednost.«

Janezu je zažarel obraz. Široko se je smejal, ko smo se poslavljali.

»Mislim, da se bom kmalu selil v dokončno opremljeno in urejeno hišo,« je dejal.

Evgen Jurič

Takole polagajo plastikarji plastične mase

Oddih na hoduljah

Kegljaški klub je v nedeljo po volitvah organiziral kegljaški piknik v Iškem Vintgarju, ki so se ga udeležili številni Litostrojčani. Spričo res dobre organizacije zaslužijo kegljači vso pohvalo. Razen veselega litostrojskega seksteta, ki je skrbel za razpoloženje in ples, so se izkazali še naši pevci popevk in narodne glasbe. Dobro založen bife z jedačo in pijačo, saj je bilo moč dobiti tudi čevapčiče in klobase na žaru, je bil posebna zanimivost na pikniku. Organizator je poskrbel tudi za prijetna tekmovanja udeležencev. Na hoduljah so se pomerili skoraj vsi udeleženci od mož, žena in mladine, ki so obujali spomin na svoja otroška leta. Največ smeha pa je bilo med napihovanjem balončkov. Za kegljače smo postavili tudi pravo rusko kegljišče, ki ni bilo nikoli prazno. Tekmovali so debeli proti suhimi in tudi zmagali, z rezultatom 3 : 0. Za udeležence tega nadvse prijetnega piknika je bilo posebej zabavno tekmovanje z zavezanimi nogami. Vesela družabnost in sprostitev je trajala ves dan in se končala ob 20. uri s plesom in pesmijo okoli tabornega ognja.

Iz »zanesljivih virov« smo izvedeli, da nameravajo kegljači v letošnjem letu organizirati še nekaj takih piknikov odprtega tipa, saj nam zato nudi bližnja okolica res lepe možnosti. Kraji, kot so Iški Vintgar, Rakov Škocjan, Sora, Sava itd. nam nudijo res lepo možnost rekreacije v naravi. Prav bi bilo, da bi komisija za rekreacijo pri sindikalnem odboru in zato postavljeni referent, posvetili tudi temu načinu rekreacije, ob primerni organizaciji programa, več pozornosti. Mnogo je Litostrojčanov, ki bi bili pripravljeni ob prostih sobotah in nedeljah izrabiti svoj prosti čas v naravi, pa doslej niso imeli za to posebne možnosti. G. D.

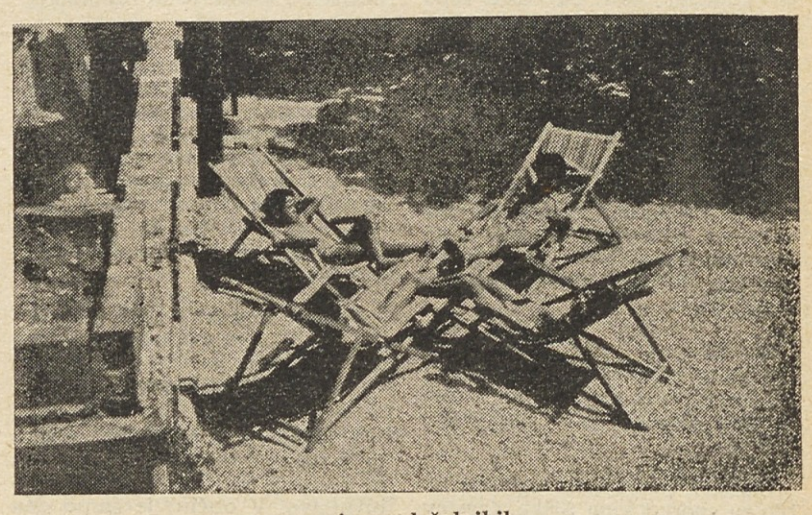

. . . in na ležalnikih

Sprehodi po Varšavi

Skoraj vsi potniki se gnetejo na tramvajskih stopnicah, kar bi razumeli, če bi bila velika vročina, toda Varšava je pod vplivom celinskega podnebja in kadar ni sonca, piha močan in mrzel veter, tako da vsak raje išče zatišja kakor pa prepih na tramvajskih stopnicah.

Med brezdelnim potepanjem po mestu in opazovanjem življenja nehote opaziš številne majhne stojnice, na katerih prodajajo cvetje, ki ga meščani mnogo kupujejo in to kljub visoki ceni, saj je stal en nagelj v mesecu juniju 12 zlotov. Največ kupujejo cvetje moški. Verjetno ga poklanjajo svojim soprogam in znankam, saj Poljaki zelo cenijo ženski spol, kar je mogoče razbrati iz nenehnega klanjanja in poljubovanja rok. Ženske pa znajo pri pozdravljanju ponuditi roko tako graciozno, da tujcu, ki ni vajen tega običaja, postane skoraj nerodno. Domačin pa pozdravi damo z elegantnim, rahlim, neprisiljenim poklonom ter s poljubom na roko. Tako pozdravljanje je običajno med starimi znanci in znankami, pa tudi če je kdo prvič predstavljen družbi. Takt in etiketa v družabnem življenju sta na Poljskem zelo poudarjena, za naše pojme skoro nekoliko pretirana.

Pogled na Varšavo

Razen prodajalcev rož srečaš na cestah tudi mnogo prodajalcev malinovca in oranžade, ki jo pripravljajo s sifonom kar na vozičkih. Voda je tam namreč neužitna in sparjena. Če odpreš pipo, ti udaril v nos neprijeten vonj po kloru, da človeka mine vsako poželenje po pitju, saj se je zaradi močnega duha še umivati neprijetno. Na cestah je mogoče kupiti tudi sladoled, ki ga prodajajo starejši ljudje v prav neokusnih in nehigienskih zabojih. Sladoled je na palčici kakor naše lučke, in stane znatno manjša porcija kot pri nas 2 zlota. Na cestah prodajajo enako kot malinovec tudi vodko in to po gramih. Na Poljskem merijo tudi votle mere v gramih, zato je 50 g vodke pol deci in stane med pet in deset zlotov, kar je pač odvisno od kvalitete, zvitosti prodajalca in nepoučenosti kupca. Mnogo je tudi barov, vendar ne takih kot pri nas. Tam se imenuje skoraj vsak lokal bar. Tako so mlečni bari, brezalkoholni bari, okrepčevalni bari in še mnogo drugih. Nekoliko izven središča mesta pa so majhne privatne trgovinice oziroma delavnice za predelavo zlata in srebra. Prvega sploh ni, ker je zlato zelo dragocena kovina in če ima kdo na sebi zlate predmete, ki so več kot poročni prstan, že postane predmet pozornosti. V teh trgovinicah prodajajo reven srebrni nakit in jantar.

Jantar je poljska posebnost. Pobirajo ga iz naplavin Baltiškega morja. To je okamenela smola orjaških iglavcev, ki so bili zasuti pred tisočletji ob preobrazbi zemeljske skorje. Te kamenčke, ki na videz niso nobena posebnost, pobirajo na morskem obrežju in jih potem nizajo na vrvice kot ogrlice. Jantar je različne barve, od svetlo rumene pa do temno rjave in skoraj bakreno rdeče barve. Čim večji je kos, tem večjo vrednost ima. Naplavljen kos jantarja je umazano rjave barve, moten in hrapav. Če pa kamen zbrusijo in nekoliko oblikujejo, dobi lepo bleščečo barvo in je prozoren. Najdražji so kamni, v katerih so lepi fosili metuljčkov, mušic in žuželk. Skoraj v vseh je mogoče najti fosile, ki pa niso dobro vidni, so zmečkani, brez krilc ali dela trupa. Pri nekaterih kamnih pa je živalca tako lepo in brezhibno zalita v sredino, da daje vtis umetne tvorbe. Največ brusijo jantar za ženske ogrlice, pa tudi za sponke in redkeje za majhne skulpture. Jantar prodajajo kot nebrušene ogrlice od 45 do 150 zlotov, če pa je ogrlica brušena, se podraži takoj na 400 do 700 zlotov, kar je odvisno od velikosti kamenja, barve in od lepote zalitih fosilov. Cena je odvisna tudi od prodajalne. Če kupiš predmet pri podjetju, kjer prodajajo turistične spominke in znamenitosti, je dražji kakor pri privatnih brusačih.

Trgovine vseh vrst so precej revne in slabo založene. Izbira tekstila je posebno za moške neznatna, več izbire pa imajo ženske, ki se hočejo oblačiti precej elegantno, vendar jim to vedno ne uspe in so nekatere zaradi pomanjkanja izbire oblečene precej kričavo in neokusno. Seveda je to stvar mode in okusa. Trgovine perila imajo na razpolago le običajne, za vsak dan potrebne artikle, da o kakem nylonu ali perlonu sploh ne govorimo. Tu in tam lahko opaziš kavbojke, po katerih plane mladina obeh spolov in jih potem »ponosno« razkazuje po cestah. V neki trgovini so prodajali raztegljive ženske nogavice in pred njo je bila ves dan najmanj 25 metrov dolga vrsta žensk. Čevlji stanejo od 300 do 360 zlotov in je izbira še precej zadovoljiva. Med njimi opaziš čevlje z jugoslovansko oznako. Otroški čeveljčki stanejo od 70 do 110 zlotov in so zelo slabi in grobo izdelani. Velika moda so usnjeni plašči in kratki jopiči, vendar si je zelo težko priboriti nekaj takšnega, saj je cena usnjenemu plašču 3000 do 3200 zlotov, kar je dve povprečni mesečni plači. V izložbah je na razpolago le mnogo ruskih ur in fotografskih aparatov, katerih cena pa je tudi v primeri s plačami zelo visoka. Povprečna cena ročnih ur je okoli 700 zlotov, kupite pa lahko tudi ročno uro za 100 ali pa za 1200 zlotov. Prav tako je s fotografskimi aparati. Ker je to pač uvožena roba, mora Poljska plačevati carino in so zato ti predmeti dragi.

Posebnost poljske industrije sta še porcelan in kristal. Prodajalne s temi predmeti imajo v izložbah precej blaga, vendar že pogled na cene da tujcu, posebno Jugoslovanu misliti. Kristalna vaza, podobna taki, kakršno lahko kupiš pri ljubljanskem »Kristalu« za 17 tisoč dinarjev, stane v Varšavi 1000 zlotov, ali preračunano po kurzu 31.000 dinarjev. Podobno je s porcelanom, ker je treba odšteti za majhen servis šestih skodelic, od katerih drži vsaka manj kot pol deci, in dveh prav tako majhnih lončkov, celih 260 zlotov. Tega servisa pa sploh praktično ne moreš uporabljati, saj je zaradi svoje miniaturnosti samo za okras. Na splošno v trgovinah ni videti prav nobenih posebnosti bodisi s področja elektrotehnike, radiofonije, transistorjev, televizije, izdelkov iz plastičnih mas, ker jih sploh ni in zato že omenjena ponudba prodaje deviz na črnem trgu, kjer ponujajo za en dolar 80 zlotov, ne pride v poštev. Edine trgovine, ki so bogato založene, so trgovine s spominčki, kjer imajo razne figurice z narodnimi nošami in sploh s poljsko folkloro, vendar pa so cene v teh lokalih pač temu primerne kot v ljubljanskem Domu.

Druga vrsta bogato založenih trgovin, kjer je blago ceneno, so knjigarne. Knjige, brošure, otroške izdaje, znanstvene, tehnične in druge knjige je mogoče dobiti za zelo nizko ceno, kar je značilno za vse vzhodnoevropske države. Tisk je v glavnem propagandnega značaja in zato vlaga vanj država visoke vsote. Med knjigami ni najti romanov lahkega žanra, ni tako imenovanih stripov, pač pa je zelo veliko slikanic za otroke, ostale knjige pa so za odrasle. Čtiva za doraščajočo mladino je zelo malo, razen knjig o ruskih uspehih v kozmonavtiki. Z naslovnih strani knjig je videti še mnogo Hitlerjevih podob in obrazov drugih nacističnih krvnikov. Veliko je knjig o ruski revoluciji, o Leninu, Marksu in Engelsu, ni pa knjig o Stalinu. Naklade knjig s tako tematiko so, kot kaže, zelo potencirane, medtem ko so ostale nekoliko postavljene ob stran. Tisk vodi močno propagando proti kolonializmu, kar je mogoče razbrati z velikih plakatov, ki so nalepljeni na vsakem lesenem plotu gradbišča ali na drugih za te namene določenih prostorih. Na teh plakatih so vse mogoče in nemogoče slike iz življenja črncev, njihovega zatiranja, slike iz portugalskih kolonij, iz Španije. Mnogo je lepakov, obkroženih z ognjenimi zublji, obdanih z bodečo žico, mrtvaškimi glavami ali z grabečimi okostnjakovimi rokami. Na človeka, ki ni vajen tega načina, naredijo ti lepaki čuden vtis. Vse publikacije, tudi zelo dragocene znanstvene knjige, so tiskane na zelo slabem papirju, ki ni dosti boljši od časopisnega, le da je tanjši.

Med takim potepanjem opaziš tudi poštne nabiralnike, ki so v različnih barvah; zeleni, rdeči in modri. Prvi so za mestni promet, drugi za medmestni, tretji pa za inozemstvo. S tem je na pošti razbremenjen oddelek, ki razdeljuje in sortira pošto, posebno za inozemstvo, saj potuje pošta iz Varšave v Ljubljano celih devet, avionska pa osem dni. Zgodilo pa se je tudi, da je iz Ljubljane na Poljsko potovalo avionsko pismo, v katerem je bil priložen reklamni izrezek iz ljubljanskega časopisa, cel mesec. Prodajalci znamk imajo precej težaven položaj, ker morajo prodajati znamke za dežele socialističnega tabora, dežele zahodnega bloka in za neangažirane dežele, kamor spada tudi Jugoslavija. Za razglednico, ki jo pošljete v socialistični tabor, plačate 40 grošev, za ostale države pa 1,20 zlota. Pri prodaji znamk pa prodajalci niso vedeli, kam naj uvrstijo pošto, namenjeno v Jugoslavijo — ali naj prodajo cenejše ali dražje znamke. Končno so se odločili za cenejšo tarifo, vendar s pripombo, da bo treba plačati kazen, če ne bo pismo pravilno frankirano.

Najzanimivejši je ogled doma kulture in starega dela Varšave. Dom kulture naj bi bil dar Moskve, katerega pa so Poljaki pred leti odklonili in so morali potem odšteti za to impozantno stavbo precej denarja. V tem poslopju je dramsko gledališče, klasično gledališče, lutkovno gledališče, kino dvorane, variete, ogromne konferenčne oziroma kongresne dvorane, tehnični muzej, muzej Marije Skłodowske-Madame Curie in še razni inštituti in uradi. Okoli palače je ogromen park z lepimi vodometi in bazeni. Nenavaden pa je pogled na vodomete in bazene, v katerih se kopajo otroci in brodijo po vodi ter usmerjajo vodne curke drug v drugega, tako da lahko po nesreči dobi tako nepričakovano prho tudi mimoidoči pešec. Od časa do časa prideta po dva miličnika in otroci se razpršijo kot vrabci v grmovje; počakajo, da nevarnost mine, nato se igra nadaljuje do poznega večera. Na sprehajalce se sploh ne ozirajo, temveč razposajeno tekajo in se škropijo z vodo. Nekoliko nenavadno bi bilo, če bi v Ljubljani pred razstaviščem, kjer se vrti povodni mož z Urško, ali pa v Komenskega ulici brodili otroci in hote ali nehote oblivali z vodnimi curki mimoidoče.

V notranjosti poslopja so sami veliki stebri, stene so obdane z mavcem, po tleh pa so marmornate plošče. Vsak prostor je v drugačnem slogu in tako so nekatera stopnišča iz čistega belega marmora, druga zopet lesena. Na stenah in stropih visijo ogromni kristalni lestenci, ki pridejo do izraza, če gorijo žarnice.

(Se nadaljuje)

Milan Čenčur

Živi mrliči v taborišču Gusen

Ob dnevu vstaje smo dobili prispevek Vinka ŠKERLA, ki je zaposlen v Izobraževalnem centru. V njem nam opisuje doživetja iz nemškega taborišča Gusen. Ta sestavek objavljamo zato, da prikažemo našim bralcem trpljenje naših ljudi v internaciji, ki se iz tega ali drugega razloga niso mogli udeležiti narodnoosvobodilnega boja, a so kljub temu prispevali svoj krvavi delež k skupnim jugoslovanskim žrtvam v II. svetovni vojni.

Mučenje in ubijanje internirancev v taborišču v Gusnu je bilo še občutnejše kakor v centru Mauthausna. Ker je bil jutranji čas pred odhodom na delo kratko odmerjen, smo hitro uredili svoja ležišča. Zamudniki so večinoma ostajali brez grenke črne kave. V nadomestilo za njo je po njihovih hrbtih zapela gumijevka. Po tem vsakdanjem jutranjem redu je bil zbor pred barako, odkoder smo skupno odkorakali na zborno mesto, »na apelplatz«, na zbor vseh internirancev, kjer je bila dvakrat dnevno kontrola. Na vsak zbor smo morali prinesti tudi vse umrle. Pisana in nepregledna je bila množica teh živih mrličev, ki so se opotekaje postavljali v določen red, da je bilo videti z vseh strani eno samo dolgo ravno črto. Stalež internirancev v tem taborišču je bil vedno okoli 10.000 mož. Večkrat pa se je dogodilo, če se število ni ujemalo, da smo stali na zbornem mestu po več ur, pa naj je bil dež ali sneg, vroče ali mraz.

Dobro se spominjam — bilo je ob koncu novembra leta 1943, ko je neki Poljak hotel izrabiti priložnost za pobeg iz taborišča. Ostal je skrit v kamnolomu, tik pod zunanjo ograjo in čakal trenutka za prehod preko žice. Ni se mu posrečilo. Približno po treh urah iskanja so ga našle patrole SS. Ves ta čas iskanja smo morali v hladni novembrski noči čakati na zbornem mestu, ne da bi se kdo premaknil s svojega mesta. Ujetega Poljaka so s pretepanjem mučili toliko časa, da je izdihnil. Nato so ga naložili na voziček, kakršnega uporabljajo v bolnišnicah za prevoz bolnikov in ga postavili na tako mesto, da ga je vsak interniranec mogel videti. Na njegovih nogah je bil napis »Ich bin schon wieder da« (Spet sem tu). Bil je ves v podplutbah in razmesarjen. Ob podobnem primeru so morali interniranci tik pred našim prihodom v to taborišče stati na zbornem mestu od 6. ure zjutraj. Srečen pa je bil seveda tisti, ki se mu posrečilo pobegniti. Poskušalo jih je več, a le redki so srečno prišli do cilja; večina izmed njih je plačalo pobeg s svojim življenjem.

Posebnost so bili večeri v barakah po končanem delu. Ko smo prišli popolnoma izčrpani z dela, so nas pustili na pograde takoj po večerji, že nekako ob sedmi uri. Tako izmučen si kaj hitro zaspal, toda okoli osme ure je morala biti že vsa baraka na nogah. Bil je redni večerni pregled našega perila in naše osebne čistoče. Sleči smo se morali do golega; srajce in spodnje hlače je vsak držal v rokah. Če so našli samo malenkostno nečistočo na perilu ali na telesu, so to strogo kaznovali n. pr.: privezovanje na drog, počepanje s tremi ali štirimi stoli na rokah ali 25 udarcev po golem telesu, več podobnih kazni, dokler nismo omedleli. Tisti, pri katerem je kontrola našla uši, kar ni bil redek primer, je moral sam in njegov tovariš z iste postelje ostati vse noči brez vsake obleke, brez odeje in brez slamnjače. Popolnoma gol in na golih deskah je moral »spati« vso noč. Postelja oziroma pograd je imel tri ležišča v nadstropjih, na vsakem ležišču pa sta spala po dva moža.

Za vsako najmanjše tatvino je sledila najstrožja kazen. Gorje pa tistemu, ki so ga zasačili pri kraji.

Poleg mene je spal neki Poljak, ki je bil obtožen tatvine kruha. Sobni starešina ga je pretepal in teptal s težkimi čevlji po vsem telesu toliko časa, dokler ni iz njegovih prsi bruhnila penasta kri.

Najstrašnejši so bili večeri, ko je interniranec ubijal interniranca. Po takih mučnih večerih smo odhajali spat popolnoma izčrpani. Marsikdo je zaradi te duhovne izčrpanosti zaspal za vedno. Po njegovi obleki so planili raztrganci in jo zmenjali. Tako so umirali nešteti ljudje raznih narodnosti, ki jih je doletela usoda Hitlerjevega nadčloveka. Tako je umrl popolnoma izmučen in izčrpan profesor in knjižničar naše univerzitetne knjižnice Dr. Perjevec. Dober teden prej sva se srečala, pa me ni več poznal, čeprav sva preživljala skupno taborišče.

Posebno poglavje so bili tifusni bolniki. Skoraj vsak je moral »na revir« v taboriščno ambulanto, iz katere se je le težko vrnil. V spominu mi je še vedno bolni tovariš Anton Tušek, bivši jugoslovanski orožnik v okolici Čabra. Pred odhodom na »revir« mi je jokajoč naročal, »če se ne vrnem živ iz tega pekla, pošlji ženi in otrokoma srčne pozdrave, reci, da sem vedno mislil nanje in da sem samo zanje živel«. V tej strašni bolečini se je z jokom poslovil od mene.

Ravnanje s težkimi bolniki na »revirju« je bilo strašno. O tem mi je pripovedoval bolni, ki je imel srečo, da je prišel iz »revirja«. Vsi težki bolniki so bili dodeljeni v posebno sobo, kjer so čakali po dva dni brez vsake hrane, da bi se njihova bolezen obrnila na bolje ali na slabše. Če je bolnik vzdržal, so pričeli z zdravljenjem, če pa je oslabel, je dobil smrtno injekcijo, da ga je v 2 urah pobrala smrt. Nepopisno pretresljivi so bili ob njihovi zadnji uri klici po najdražjih svojcih.

Po dveh mesecih našega bivanja v kazenskem taborišču v Gusnu so se naše vrste močno razredčile. Od 1.000 slovenskih internirancev, ki smo prišli iz italijanskega taborišča, njih je v teh dveh mesecih umrlo nad 350. Interniranci svojim bližnjim nismo mogli nuditi nobene pomoči. Vsak je bil prepuščen samemu sebi. V tej stiski je bil vsak posamezni tudi popolnoma apatičen za vsa dogajanja okoli sebe. Samo močna in trdna volja je dalu človeku moči, da je vzdržal.

Mladinci za dvig produktivnosti

Na zadnji seji tovarniškega komiteja Zveze mladine Litostroj je bila živahna razprava o tekmovanju za dvig produktivnosti, za katerega je dal pobudo Okrajni komite Zveze mladine Ljubljana. Naj povemo kaj več o načinu tekmovanja.

Na razpis se lahko prijavijo vsi aktivi zveze mladine gospodarskih organizacij okraja. S svojim delom bodo lahko dokazali, v kolikšni meri so sposobni dvigniti produktivnost.

Veliko nalogo pri tekmovanju za dvig produktivnosti bo moral opraviti klub mladih proizvajalcev, ki mora težiti k temu, da odstrani čim več napak v proizvodnji. S tekmovanjem hočemo izkoristiti mladostni polet mladih proizvajalcev, združiti in aktivirati vse napredne pozitivne mlade sile, ki bodo sprožile v kolektivu široko akcijo za povečanje produktivnosti. S prehodom na dvainštirideseturni tednik bo imelo to tekmovanje še večji pomen.

Prijavo za tekmovanje je mladina Litostroja že poslala na komite ZM Ljubljana.

Mladina vseh proizvodnih enot in sektorjev mora izvesti čim širšo akcijo med proizvajalci in tehnično inteligenco za zbiranje najrazličnejših idej in predlogov, ki bi lahko koristili višji produktivnosti.

Akcija za dvig produktivnosti pa nikakor ne sme iti mimo dobro izdelanega perspektivnega plana podjetja. Z uvajanjem novih tekmovalnih postopkov, s sodobno organizacijo dela in z različnimi izboljšanji delovnih postopkov bodo vsi člani delovnega kolektiva lahko posredovali predloge članom tekmovalne komisije. Informacijska služba, ki bo zbirala ideje, predloge in organizirala način in sredstva za realizacijo teh idej, bo v Klubu mladih proizvajalcev. Klub mladih proizvajalcev mora skrbeti, da bo tekmovanje zajelo čimvečji krog vseh proizvajalcev.

Vsekakor pričakuje mladina pomoč samoupravnih organov v podjetju, vseh mladih tehnikov in inženirjev, ekonomistov in drugih, da bodo s svojimi predlogi in izračuni prispevali k tekmovanju za dvig produktivnosti dela v našem podjetju. Mladina pa se bo morala pri tem poglobiti v statut delovne organizacije, delo mladih v proizvodnji, izobraževanju, higiensko-tehnično-varnostni službi itd.

Komisija bo do meseca decembra redno dostavljala poročila na Občinski in Okrajni komite ZM — tekmovalni komisiji za dvig delovne storilnosti.

NOGOMET NA NAJVIŠJI OBČINSKI RAVNI

Pred nedavnim so igrali nogometno tekmo naši občinski možje. Kljub razmočenemu nogometnemu igrišču v Vikerčah so tekmo odigrali po vseh predpisih. Tekmovali so uslužbenci prvega nadstropja naše občine proti uslužbencem tretjega nadstropja.

Kapetan prvega moštva je bil naš dosedanji župan Janez **Nedog**, ki je v popolni športni opremi varno čuval svoja vrata. V nasprotnem golu pa je bil Roman **Dermaša**, načelnik oddelka za gradbene in komunalne zadeve z dežnikom v roki, za sodnika pa je bil občinski odbornik Toni **Kušar**, ki je uspešno »krotil« razburjene športne duhove.

Zmagala je ekipa drugega nadstropja, ki ji je uspelo spraviti v županovo mrežo tri gole, medtem ko je tajnik občine Miloš **Skalič** zabil en gol po mojstrski kombinaciji z načelnikom oddelka za splošne zadeve tov. **Bolko.**

S-e

ZA RAZVEDRILO

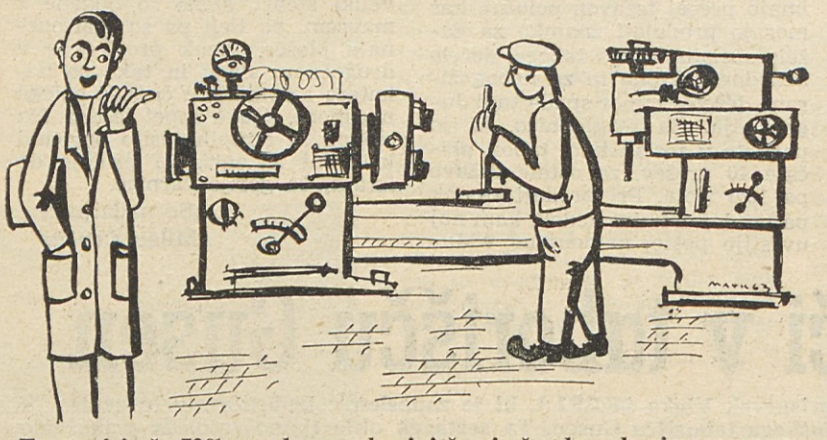

Ta stroj je že 70% zaseden — skrajni čas je že, da nabavimo novega...

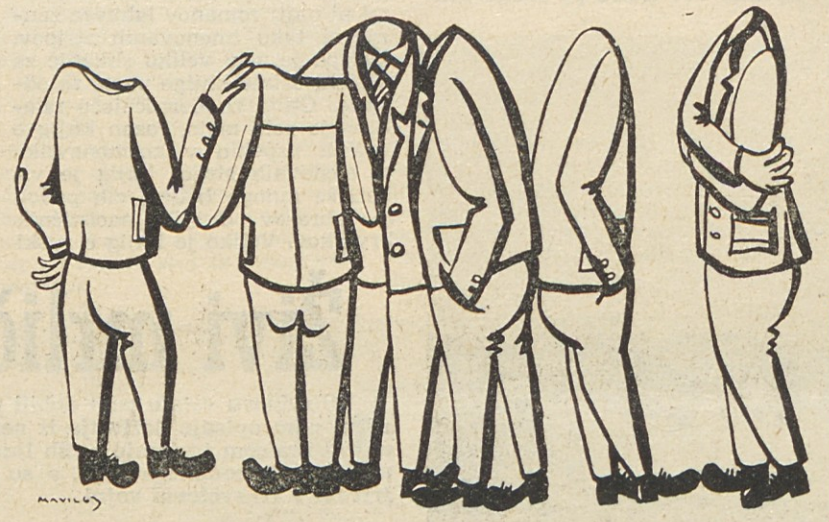

Taki smo bili, ko smo se pripravljali na gradnjo PPB

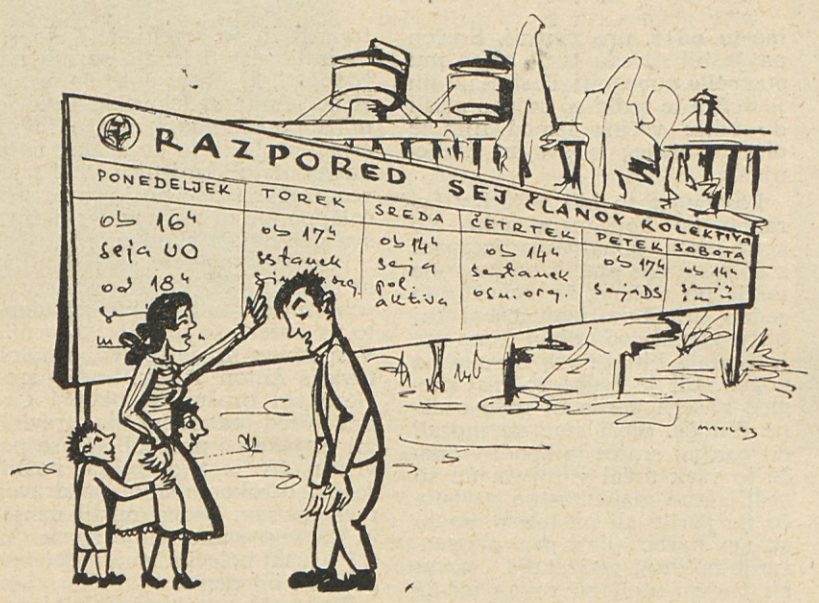

Tu imaš poročni prstan, pa se oženi s fabriko

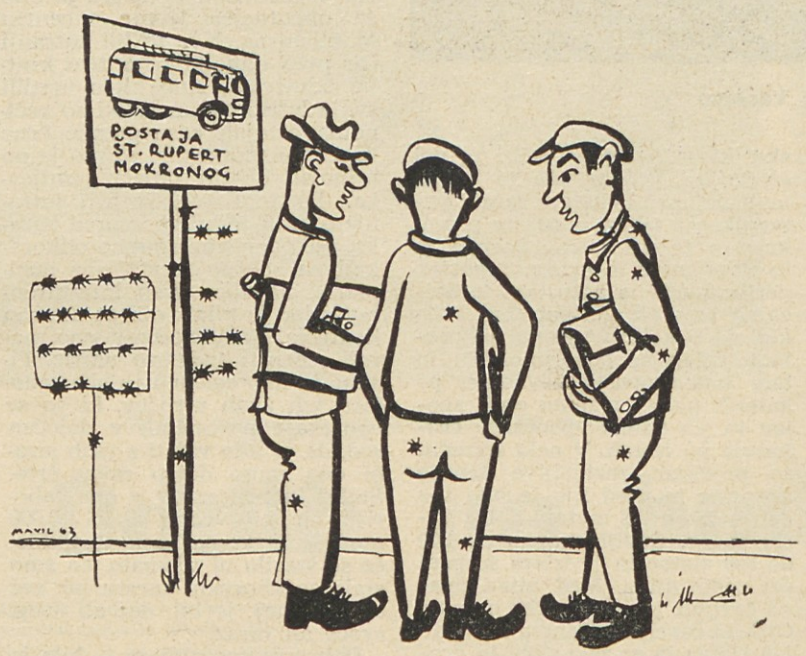

Na avtobusni progi Šentrupert, Mokronog, Ljubljana, le na kateri postaji vstopijo tudi bolhe

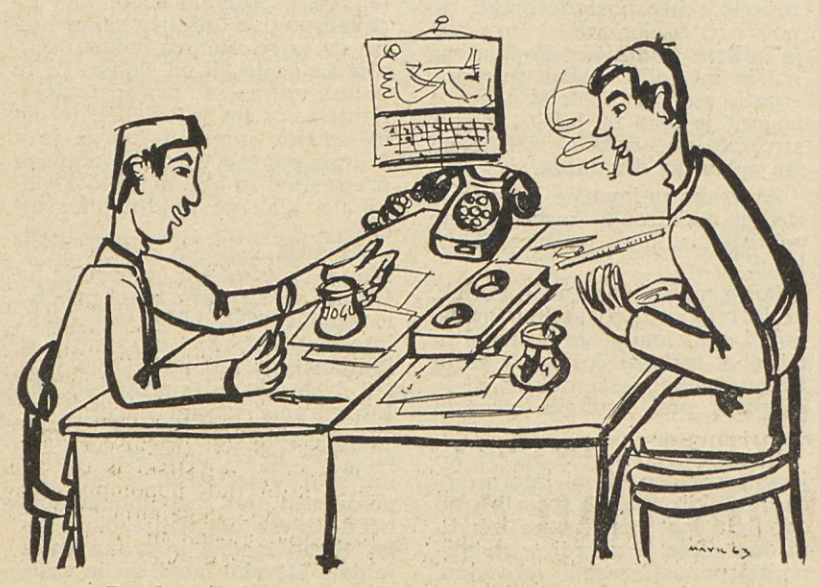

Do devetih bomo pomalicali, potem pa na balinanje

Tako si sin »pepebejevca« predstavlja »drsno formulo«

R A Z P I S
»MATEMATIČNEGA PRIROČNIKA«

Založba »Življenje in tehnika«, Ljubljana, Lepi pot 6 opozarja na subskripcijo knjige

J. N. Bronštejn — K. A. Semendjajev

MATEMATIČNI PRIROČNIK

Za inženirje, tehnike in študente tehniških šol. Priročnik, ki bo izšel v l. 1963, stane v prednaročilu 4.200 din. S prednaročilom si boste zagotovili dobavo priročnika, ker je naklada omejena, cena v prosti prodaji pa bo znatno višja. Naročila pošiljajte na naslov Založba »Življenje in tehnika«, Lepi pot 6, Ljubljana.

STROJNIŠKI VESTNIK

glasilo oddelka za strojništvo, inštituta za turbostroje, društva strojnih inženirjev in tehnikov SR Sloveniie.

Prinaša aktualne članke iz strojništva, pregled domače in tuje strokovne literature, društvene vesti, poročila o delu in uspehih vseh vodilnih tovarn strojne industrije.

Izhaja dvomesečno v nakladi 3000 izvodov.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Aškerceva 16.

TEHNIKA

Časopis »Tehnika«, organ Zveze inženirjev in tehnikov Jugoslavije, izhaja vsakega prvega v mesecu.

Obsega:

1. **Splošni del tehnike**
2. **Naše gradbeništvo**
3. **Rudarstvo in metalurgijo**
4. **Strojništvo in elektrotehniko**
5. **Kemično industrijo**
6. **Prehranjevalno industrijo**
7. **Promet**
8. **Organizacijo dela**
9. **Obvestila industrijskih podjetij o njihovih proizvodih in tehničnih dosežkih**

Vsaka številka obsega približno 25 strani velikega formata 21×29 cm.

Letna naročnina: 12.000 dinarjev.

Posamezna številka: 1250 dinarjev.

Naročila pošiljajte na naslov: DIREKCIJA ZA IZDAVAČKU DELATNOST »TEHNIKA«, Beograd, Kneza Miloša 7/II; telefon 30-106, 30-057 in 30-024

Časopis »Litostroj« izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5000 izvodov — Ureja ga uredniški odbor — Odgovorni urednik Peter Likar — Telefon uredništva 33-511, telefon glavnega urednika 580, odgovornega 583 — Cena posamezni številki v prodaji 20 din — Poštnina plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiska tiskarna ČZP »Primorski tisk« v Kopru